Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

1921 оной 14-нөө гарана | № 234 (17057) | 1985 оной октябриин 10, четверг | Сэн 3 мүнгэн.

ВАРШАВСКА ДОГОВОРТО ХАБААДАДАГ ГҮРЭНҮҮДЭЙ ПОЛИТИЧЕСКЭ ЗҮБШЭЛЭЛГЫН КОМИТЕДЫЕ ЗАРЛАХА ТУХАЙ

Зүбшэн хэлсэһэнэй ёһоор Варшавска Договорто хабаададаг гүрэнүүдэй Политическэ зүбшэлэлгын комитедэй ээлжээтэ зүблөөн 1985 оной октябриин хоёрдохи хахадта Софи хотодо болохо.

1986-2000 ОНУУДТА АРАДАЙ ХЭРЭГЛЭМЖЫН ЭД БАРАА ҮЙЛЭДБЭРИЛГЭ БОЛОН ХАНГАЛГЫН ҺАЛБАРИНУУДЫЕ ХҮГЖӨӨЛГЫН КОМПЛЕКСНО ПРОГРАММА

...ржэй ажабайдалай материальна ба соёлой хэм...бэршэгүйгөөр дээшэлүүлхэ, хүнэй али бүхы та...ргэлэн тула таарамжатай һайн эрхэ байдал бай...ын үндэр дээдэ уг зорилготой экономическа стра...тегическэ Союзай Коммунис парти залан сэхээр бзе...бүхы юумэ хүнэй түлөө, хүнэй аша туһада гэһэн ...ны гурим улам бүри гүнзэгы, тодорхой удха шалгалгаа...ожно байна.

...нүүдэй оюун ухаан бодолой ажабайдал элдэб ...ксо, эрдэм мэдэрэл олохо, соёлой болон бзе ма...ны талаар хүгжэхэ тэдэнэй арга боломжонууд ...ур байрын асуудал амжалтатайгаар шиидхэгдэжэ ...ашадай бодото ашаг олзо жэлһээ жиидэ дээ...нэй юумэ худалдажа абаха арга шадабари урга...ожно. Эдэ хоолой зүйлнүүдээр, хүнгэн промышленностиин эд бараагаар, соёлой-ажаһуудалай ба ажахын ...ргэлэнүүдээр хангалга һайжарна; хангалгын хэмжээ...ргэжэ.

...ожной һуудал байдалые саашадань һайжаруулга ...ны шухала программна эрилтэ, тэрэнэй социа...ическа политикын үндэһэн шухала зүйл болоо...ны үйлэдбэрилие хэлбэришэгүйгөөр хүгжөөһэнэй, ...ны һайжаруулһанай, тэрэнэй ашаг үрые дээшэлүүл...ны хүнүүдэй социальна ба ажалай эдэбхи үүсхэ...ны үндэһэй ашаар энэ зорилгые бэелүүлжэ шадаха.

1986-2000 онуудта Арадай хэрэглэмжын эд барааны үйлэдбэрилгэ болон хангалгын ...ны хүгжөөлгын комплексно программын гол дүримүүд ба зорилгонууд

...ЖХVI съездын ...нүүдэй таарал...ын Арадай ...эд бараа үй...болон хангалгын ...хүгжөөлгын ...программа хадаа ...ны, мөн 2000 ...ны үедэ СССР-эй ...программа хадаа ...ны ба социальна ...ны шэглэлнүүдэй ...ны үйлэдбэрилгэ ...ны болоно.

...ны дэбжэлтын ...ны дээрэ ороной ...ономическа хүг...ны талаар ...ны зорилготой ...ны тус программа ...ны эд ба...ны ба али боло...ны, ассортимен...ны, шанарые...ны, хүн зо...ны һалбаринуу...ны харааллна, ...ны бүгаагүй эд ба...ны хэрэгсэлнүүдые ...ны болон худалдал...ны, хангалгын һалбари...ны ойрын жэл...ны хараата зорил...ны Арадай ...ны һалбаринуудай ...ны долгонуудые эл...ны

...ны үйлэдбэрилгэ бо...ны хангалгын та...ны шэглэлтэй һал...ны үргэнөөр ...ны байна. Мүнөө...ны болон техноло...ны нэгтэ холбоо барисаатайгаар шиидхэхэдэ, Программа хүтэлбэрилгын ба түсэблэлгын ажал ябуулые нарижуулан һайжаруулхые, зохихо һалбаринуудые мэргэжэл шадабаритай хүдэлмэришэдэй кадрнуудаар, мэргэжэлтэдэр хангахые, социалис оронуудтай харилсаа холбоогоо үргэдхэн хүгжөөхые хараална.

Хараалагдаһан хэмжээнүүдые бэелүүлгэ арадай хэрэглэмжын эд бараа үйлэдбэрилгэ болон ха галгын һалбаринуудые тон шэнэ шатада гаргаха, совет хүнүүдэй элдэб янзын эрилтэ хэрэглэмжэнүүдые гүйсэд хангаха арга олгохо байна.

...ны хүнүүдэй ажабайдалай материальна ба соёлой хэм...бэршэгүйгөөр дээшэлүүлхэ, хүнэй али бүхы та...ргэлэн тула таарамжатай һайн эрхэ байдал бай...ын үндэр дээдэ уг зорилготой экономическа стра...тегическэ Союзай Коммунис парти залан сэхээр бзе...бүхы юумэ хүнэй түлөө, хүнэй аша туһада гэһэн ...ны гурим улам бүри гүнзэгы, тодорхой удха шалгалгаа...ожно байна.

...нүүдэй оюун ухаан бодолой ажабайдал элдэб ...ксо, эрдэм мэдэрэл олохо, соёлой болон бзе ма...ны талаар хүгжэхэ тэдэнэй арга боломжонууд ...ур байрын асуудал амжалтатайгаар шиидхэгдэжэ ...ашадай бодото ашаг олзо жэлһээ жиидэ дээ...нэй юумэ худалдажа абаха арга шадабари урга...ожно. Эдэ хоолой зүйлнүүдээр, хүнгэн промышленностиин эд бараагаар, соёлой-ажаһуудалай ба ажахын ...ргэлэнүүдээр хангалга һайжарна; хангалгын хэмжээ...ргэжэ.

...ожной һуудал байдалые саашадань һайжаруулга ...ны шухала программна эрилтэ, тэрэнэй социа...ическа политикын үндэһэн шухала зүйл болоо...ны үйлэдбэрилие хэлбэришэгүйгөөр хүгжөөһэнэй, ...ны һайжаруулһанай, тэрэнэй ашаг үрые дээшэлүүл...ны хүнүүдэй социальна ба ажалай эдэбхи үүсхэ...ны үндэһэй ашаар энэ зорилгые бэелүүлжэ шадаха.

1986-2000 онуудта Арадай хэрэглэмжын ...на үйлэдбэрилгэ болон хангалгын ...нуудые хүгжөөлгын комплексно ...мын гол дүримүүд ба зорилгонууд

...ЖХVI съездын ...нүүдэй таарал...ын Арадай ...эд бараа үй...болон хангалгын ...хүгжөөлгын ...программа хадаа ...ны, мөн 2000 ...ны үедэ СССР-эй ...программа хадаа ...ны ба социальна ...ны шэглэлнүүдэй ...ны үйлэдбэрилгэ ...ны болоно.

...ны дэбжэлтын ...ны дээрэ ороной ...ономическа хүг...ны талаар ...ны зорилготой ...ны тус программа ...ны эд ба...ны ба али боло...ны, ассортимен...ны, шанарые...ны, хүн зо...ны һалбаринуу...ны харааллна, ...ны бүгаагүй эд ба...ны хэрэгсэлнүүдые ...ны болон худалдал...ны, хангалгын һалбари...ны ойрын жэл...ны хараата зорил...ны Арадай ...ны һалбаринуудай ...ны долгонуудые эл...ны

...ны үйлэдбэрилгэ бо...ны хангалгын та...ны шэглэлтэй һал...ны үргэнөөр ...ны байна. Мүнөө...ны болон техноло...ны нэгтэ холбоо барисаатайгаар шиидхэхэдэ, Программа хүтэлбэрилгын ба түсэблэлгын ажал ябуулые нарижуулан һайжаруулхые, зохихо һалбаринуудые мэргэжэл шадабаритай хүдэлмэришэдэй кадрнуудаар, мэргэжэлтэдэр хангахые, социалис оронуудтай харилсаа холбоогоо үргэдхэн хүгжөөхые хараална.

Хараалагдаһан хэмжээнүүдые бэелүүлгэ арадай хэрэглэмжын эд бараа үйлэдбэрилгэ болон ха галгын һалбаринуудые тон шэнэ шатада гаргаха, совет хүнүүдэй элдэб янзын эрилтэ хэрэглэмжэнүүдые гүйсэд хангаха арга олгохо байна.

...радай хэрэглэмжын эд бараа ...рилгые хүгжөөхэ, шанарыень ...шэлүүлхэ, ассортиментыень ...һайжаруулха

...ны хүнэй промышленностиин хэрэгсэлнүүдэй ашаг ...ны хэрэглэһэнэй, ...ны ба нэльбэн ...ны оньһон тех...ны үндэһэй, тех...ны процессүүдые ...ны һайжаруулһанай, ...ны түүхэй эд ...ны үйлэдбэрил...ны гаргашалгые ...ны, нөөсэнүүдые ...ны үндэһэнэй үн...ны хүрдан ...ны өөжэ, арадай ...ны эд бараа үй...ны хэлбэришэгүй...ны шухала гэжэ ...ны тэмдэглэг...

...ны толилогдоно.

Хүнгэн промышленность, соёлой-ажаһуудалай ба ажахын шэглэлэй эд бараа үйлэдбэрилгын, хэрэглэлгын байгууламжые эдэбхитэйгээр, залан сэхээр нарижуулан һайжаруулха, хүн зоной эрилтэ хэрэглэмжэнүүдэй хубилалтануудта саг соогоо анхарха, хото, худөөгэй хүн зоной ажалда, ажаһуудалда, сүлөө сагаа үнгэргэлгэдэ болоһон социально-экономическа хубилалтануудые бүри гүйсэд дүүрэнээр хараада абаха шухала.

Эдлэл хэрэгсэлнүүдэй шанар болон ассортименте үндэһөөрь һайжаруулха, тэдэнэй техническэ ба гоё һайхан бата бэхи байлгын хэмжээе дээшэлүүлхэ гээшэ хүн зоной хэрэглэмжын эд бараа үйлэдбэрилдэг промышленностиин һалбаринуудай ашаглалгые хүнгэдхэхэ приборнуудые, хэрэгсэлнүүдые үйлэдбэрилдэг болохо. Мотоциклнуудые ба велосипедүүдые олон янзын болгохо, тэдэнние ашаглалгын шанарые һайжаруулха. Хүнгэн металлнуудые ба пластмассануудые хэрэглэлгын ашаар велосипедүүдэй шэнүүрые бага болгохо. Велотренажернуудые олоор үйлэдбэрилдэг болохо. Гарай кварцева часыннуудые үйлэдбэрилгые 1990 ондо хоёр дахин ехэ болгохо. Һайн дуратанай хэрэглэдэг шэнэ түхэлэй фотокинотехникэ — кинокамерануудые, фотоаппаратуудые, томо болгодог зүйлнүүдые, диапроекторнүүдые үйлэдбэрилдэг болохо. Фото кинобуулгалгын хэрэгсэлнүүдэй шанарые һайжаруулха, тэдэнние ба үнгэтэ фотокиноматериалнуудые ехээр гаргадаг болохо.

Пылесосуудай хэмжээе ба тэдэнэй зайн гал галдалгые бага болгохо хэрэгсэлнүүдые нарижуулан һайжаруулха. Пылесосуудые гаргалгые 1990 ондо 4,9—5 миллион хэһэгтэ хүргэхэ, харин 2000 ондо 5,6—6 миллион хэһэг болгохо. Кухнида хэрэглэгдэдэг машинануудай янза түхэлые үргэдхэхэ, тиихэдээ амһарта угаадаг оньһон шэнэ түхэлэй машинануудые, хаядаһанануудые жэжэлдэг, хартаабха арилгадаг, овощ хэршэдэг ба бусад электроприборнуудые гаргадаг болохо. Кухнида хэрэглэгдэдэг универсальна машина үйлэдбэрилгые 1990 ондо 2,3 дахин ехэ болгохо.

1990 ондо 10—10,5 миллиард түхэригэй мебель үйлэдбэрилхэ, 2000 ондо 15—16 миллиард түхэригтэ хүргэхэ. Кухниин, хүүгэдэй (тэрэ тоодо залуу булын) ба бусад мебелиин гарнитурнуудые гаргалгые үргэдхэхэ.

Түрүү технологи, гоёолгын элдэб материалнуудые хэрэглэлгын ашаар мебельнүүдэй олон янза түхэлые нарижуулан һайжаруулха, хүн зоной хэрэглэмжэдэ үзэмжэтэй, һайхан болгохо хэрэгтэ онсо анхарал хандуулха. Тиихэдээ байрануудай элдэб түхэлнүүдые хараада абаха. Амһартануудай, электронагревательна приборнуудай, наадынхайнуудай, ажаһуудалда хэрэглэгдэдэг химиин эд бараануудай ба соёлой ажаһуудалай шэглэлэй бусад хэрэгсэлнүүдэй үйлэдбэрилые ехэ болгохо талаар дээбари үгэнэхэй. Саашадаа тэдэнэй янза түхэлнүүдые ба шанарые һайжаруулха гэжэ хараалагдаа.

Спортивна болон туристнуудай эд бараа үйлэдбэрилгэ хүрдан түргэнөөр хүгжөөгдэхэ. Энэ талаар хүн зоной эрилэнүүд арбан хоёрдохи табан жэлдэ гол түлэб дүүргэгдэхэ. Хүнэй бэе ариг сэбэрээр абажа ябелгада хэрэглэгдэдэг зүйлнүүдэй ассортимент үргэдхэгдэхэ, тус бүлэгэй шэнэ зүйлнүүдые үйлэдбэрилэн гаргадаг болохо.

Хэблэлэй продукциин хэмжээн 1990 ондо 23 процентээр, 2000 ондо 1,7 дахин чэмэхэ байна. Тиихэдэ хүүгэдэй, эдиршүүлэй уран һайханай литератураар, справочна литератураар эрилтэнүүд гүйсэдөөр хангагдадаг болохо.

Техническэ болон уран һайханай творчество эрхилхэдэ шухала. Тусхайгаар вэлдэһэн промышленна үйлэдбэриин хэрэглэгдэхээр үлэгдэлнүүд болон элдэб зүйлэй материалнуудые хүдэлдалга дээшэлхэ.

Программаар хараалагдаланай ёһоор соёлой ба ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангалгын, ажахын хэрэгсэлэй эд бараа үйлэдбэрилгын зүйлнүүдээр хүн зониие хангалгые нилээд һайжаруулха арга олгохо.

Коллективээрээ саад ба огород эрхилэлгые хүгжөөлгын социально-экономическа шухала удха шанарые хараада абажа, саадай участогуудай хараалагдаһан ургалтые хангахын тула материально-техническэ нөөсэнүүдтэ мүнгэ һомолхоор түсэблэгдэнэ.

Арбан хоёрдохи табан жэлдэ хүн зон барилгын материалнуудаар, санитарно-техническэ түхэсэрэлгэнүүдээр, саадай гэрнүүдээр, сад-огородой зэмсэг ба хэрэгсэлнүүдээр гүйсэдөөр хангагдаха байна. Хубиин хамһабариин ажахынуудта хэрэглэгдэхэ, саадай участогууд дээрэхи хүдэлмэри оньһожэруулха машинануудые бага механизациин хэрэгсэлнүүд, худөө ажахын продукци буйлуулха элдэб янзын абажа, һэлгэжэ хэрэглэхэ комплектнүүдтэй универсальна машинануудые, мотокосилкануудые, хүрьһэ элдүүрилхэ зэр зэмсэгүүдтэй багахан тракторнуудые олоороо хэрэглэгдэдэг болохо.

Региональна онсо шэнжэнүүдые хараада абаасан, **нютагай промышленность** саашадань хүгжөөхэ тэрэнэй материально-техническэ үндэһэ һууриг бэхижүүлхэ талаар хэмжээнүүд бэелүүлэгдэхээр хараалагдана. Нютагай промышленностиин предприятинуудта арадай үргэн хэрэглэмжын эд бараа үйлэдбэрилхэ хэмжээе 1990 ондо 1,3 дахин, 2000 ондо 1,8 дахинһаа бага бэшээр дээшэлүүлхэ. Соёлой, хүн зоной ажаһуудалай хэрэглэмжын ба ажахын хэрэгсэлэй эд бараа үйлэдбэрилые, тэрэ тоодо сад-огородой хэрэгсэлнүүдые, гончарна болон шаажан амһартануудые, гэрэй бэлэгэй зүйлнүүдые, үхисүүдэй нааданхайнуудые, хүгжэмэй инструментнүүдые, тэрэшэлэн уран һайхаай арадай бүтээлнүүдэй зүйлнүүдые, национальна хубсаһые, нютагай барилгын материалнуудые ба юрын эд бараае бүри ехээр үйлэдэрилэн гаргадаг болохо. Тус зорилго бэелүүлхын тула нютагай түүхэй эд, промышленна ба худөө ажахын үйлэдбэрилэ хэрэглэгдэхээр үлэгдэлнүүдые гүйсэдөөр хэрэглэхэ, иимэ продукциие 1990 он болотор 1,4 дахин дээшэлүүлхэ. Гэртээ ажал хэхэ аргые үргэнөөр хэрэглэхэ ба нарижуулха, филиалнуудтай, участогууд болон тушаалгын пунктнуудтай тусхай предприятинуудые бии болгохо.

Эд хэрэглэгшэдэй кооперацийн системэдэ промышленна эд бараа үйлэдбэрилые хүгжөөхэ, тиихэдэ энээндэ колхознигууд болон совхозуудай худэлмэрилэгшэдые сезонуудай хоорондын үе сагта хабаадуулха, мүн тэрэшэлэн арадай уран бүтээлшэд болон пенсионернүүдые энэ хэрэгтэ хабаадуулха. Колхозууд болон совхозуудай хамһабериин үйлэдбэринүүдтэ арадай үргэн хэрэглэмжын юрын эд бараа үйлэдбэрилэн гаргалгые үргэдхэхэ.

III. Худалдаа наймаа ба ниитын эдеэ хоолые хүгжөөлгэ

Худалдаа наймаанай талаар хүн зониие хангалгые үндэһөөрь һайжаруулгые хангаха, үйлэдбэрилэн гаргадаг зүйлнүүдэй ассортимент болон шанарые һайжаруулха хэрэгтэ худалдаа наймаанай үзүүлдэг нүлөөе шангадхаха, эд бараа худалдан абахада гаргашалдаг сагые горитойгоор хорсохо, худалдан абагшадта таарамжатай түрүү онол арганууде эдэбхитэйгээр нэбтэрүүлхэ.

Арбан хоёрдохи табан жэлэй эсэстэ магазинуудай худалдалгын талмайе 1000 хүндэ абажа тооолобол, городуудта 200 дүрбэлжэн метр, худөөдэ 210 дүрбэлжэн метр байхаар, харин 2000 ондо тус бүридөө 230—250 дүрбэлжэн метр байхаар хараалха.

Рознично худалдаа наймаанай предприятинуудые таарамжатай зохидоор тараан байлгаха, тусхай мэргэжэлтэй болгохо, хүн зондо тон таарамжатай байлгые хараада абажа, тэдэнэй худэлмэриин гурим һайжаруулха хэрэгтэй. Арбан хоёрдохи табан жэлэй эсэстэ соёлой болон ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангалгын, техническэ талаараа орёо ажахын хэрэгсэлэй эд бараа, худөөгэй, хубсаһа хунар ба гуталнуудые гол түлэб тусхай магазинуудта, универмагууд болон худалдаа наймаанай түбүүдтэ байлгахаар хараалха. Ой модоной болон барилгын материалнуудые худалдалгын эмхидхэл һайжаруулха.

Хүн зониие хангалгын шанар дээшэлүүлхэ, Хайрсаг-түхэрэлгэнүүдые үргэнөөр хэрэглэжэ, хүн зоной өөһэдөө эд бараа шэлэн абаха аргые, каталогууд болон жэшээтэ зүйлнүүдэй, үрид хэгдэһэн захиялнуудай ёһоор худалдаа наймаае хүгжөөхэ ба нарижуулха хэрэгтэй. Эд бараа почтоор эльгээдэг худалдаа наймаае, сезонно яармагууд ба базаарнуудай эмхидхэлые һайжаруулха.

Магазинуудта худалдан абагшадта хүргэгдэдэг хангалые үргэдхэхэ. Хэм хэмжээгээрээ ехэ юумые худалдан абагшадта абаашаха, техническэ талаараа орёо зүйлнүүдые гэрэнь таарулан табижа үгэхэ хэрэглэмжэнүүдые хангадаг болохо. Худалдаа наймаанда мэдээсэлэй ба справочна, зүбшэл заабари үгэлгын аппаратые хаа хаанагүй эмхидхэхэ. Универмагууд болон түсхай магазинуудта хубсаһаньда тааруулжа үүд эсхэхэ хэрэг хангаха. Урилаар үгэдэг худалдаа наймаае, промышленна хуушан эд бараа худалдалгые хүгжөөхэ.

Худөөгэй хүн зониие худалдаа наймаанай талаар хангалгые һайжаруулха. Урид хэгдэһэн захилнуудай ёһоор эд бараа худөөгэй хүн зондо худалдадаг таарамжатай арга олгохо, полевой станууд, бригаднууд болон фермэнүүд дээрэ нүүдэл худалдаа наймаае үргэнөөр нэбтэрүүлхэ.

Рознично худалдаа наймаануудай предприятинуудые эд бараагаар таһалгаряагүйгөөр хангаха, тэдэниие ороной элдэб районуудта таарамжатай зохидоор тараан байлгахын тулөө оптово организацинуудай хэрюусалгые дээшэлүүлхэ, эдэнэй ажал ябуулгые үндэһөөрь һайжаруулха талаар хэмжээ ябуулганууде бэелүүлхэ. Эд бараанай нөөсэнүүдые гол түлэб оптово худалдаа наймаанай системэдэ нэлидхаха хэрэгые хангаха.

Худалдаа наймаае эрхилдэг эмхинүүд болон промышленна предприятинуудые хүн зоной эрилтэнүүдые шэнжэлхэ талаар ажал ябуулгаа нарижуулха, зубөөр ба гамтайгаар юумэ гаргашалгын үндэһэ һууриие тайлбарилха, эд бараа рекламаар дурадхалгые һайжаруулха. Энэ зорилгоор фирменнэ магазинуудые, выставкэ-наймаалалгые, худалдан абагшадай конференцинүүдые, мүн хэблэл, радио, телевидени үргэнөөр хэрэглэхэ.

Совет хүнүүдэй бэеын элүүрые бэхижүүлхэ, ажалай бүтээсые дээшэлүүлхэ, эдэе хоолой нөөсэнүүдые гамтайгаар хэрэглэхэ, гэртээ эдэе хоол бэлдэхэ сагые хороохо, сүлөө сагаа болбосон ёһоор үнгэрэхэ талаар ехэ арга боломжонуудые байгуулалгада хабаатай социально-экономическа зорилгонуудые амжалтатайгаар шиидхэхэ арга нүхэсэлнүүдэй нэгэниинь болодог **ниитын эдеэ хоолые** саашадань хүгжөөхэ хэмжээнүүд хараалагдана.

Олон янзын, шанар һайнтай эдеэ хоолой зүйлнүүдээр хүн зоной хэрэглэмжые гүйсэд дүүрэнээр хангахые, продукциин шанар болон хангалгын хэмжээе дээшэлүүлхые, ассортимент саашадань олошоруулхые, бэлэн болгогдоһон полуфабрикадуудые, кулинарна болон кондитерска зүйлнүүдые гаргалгые ехэ болгохые, худэлмэриин, һуралсалай ба ажаһуудаг газарнуудта тэдэниие худалдалгые горитойгоор дээшэлүүлхые хараалагдаа.

Арбан хоёрдохи табан жэлэй дүүрэтэр худэлжэ байһан газартаа ниитын эдеэ хоолоор ажалшад гүйсэд хангагдадаг болохо, худэлмэришэдэй, студентнэрэй болон һурагшадай столовонуудта ажалай ба һуралсалай эрхэ байдалда тааарама рационтойгоор бэлдэгдэһэн үдын хоол үгэдэг болохо хэрэгые гүйсэд бэелүүлхээр хараалагдана. Зогсолтогүйгөөр худэлдэг үйлэдбэритэй худэлмэриин газарта, тэрэшэлэн малай фермэнүүдтэ болон полевой станууда халуун эдеэ асаралые үргэдхэхэ, үдэшын ба һүнниин халаанууда худэлмэрилэгшэдые халуун эдеэгээр хангаха. Диетическэ эдеэ хоол элбэгжүүлгые үргэдхэхэ.

1986—2000 онуудай үедэ олоной хооллодог ниитын эдеэ хоолой предприятинуудые үргэдхэхэ даабаринууд тодорхойлогдоо. Илангаяа олон зоной амардаг болон туризмын газарнуудта, хүнүүдэй олоороо суглардаг эмхи зургаанууд болон спортивна газарнуудта шадар дары шууд хангадаг тусхай мэргэжэлтэй предприятинууд, чайна, закусочна, кафе болон һэрюун унда худалдадаг баарнууд түргэнөөр олошоруулагдаха.

Хүн зондо нэмэлтэ туһаламжа үзүүлдэг ниитын эдеэ хоолой предприятинууд, тэрэшэлэн гэр бүлөөрөө амарагшадай эрилтые хараадаа абажа, хангалгын элдэб органууд (гэрэнь эдеэ хоол үгэлгэ ба абаашалга, хүнүүдэй өөһэдынь продуктнуудаар эдеэ бэлдэлгэ, гэр бүлын алибаа баяр ёһололые, үхибүүдэй болон залуушуулай һайндэрлэлгые хангалга саашадаа улам хүгжөөгдэхэ байна. Пассажирска бухы транспортда, гостиница болон хамтын байрануудта ниитын эдеэ хоолой предприятинуудые хангалга болон продукциин шанар һайжаруулхаар хараалагдаба.

IV. Хангалгын һалбаринуудые хүгжөөлгэ

Ерээдүйдэ хүнүүдэй ажаһуудалай эрхэ байдалые, тэдэнэй оюун сэдьхэлэй ба физическэ хүгжэлтые, сүлөө сагаа бэедээ бүри аша туһатайгаар хэрэглэлгые һайжаруулха хэрэгтэ хангалгын албанай бэелүүлхэ үүргэ дээшэлнэ.

Ниитын хэрэглэмжын фонднуудһаа хүн зондо олгогдодог түлбэри болон хүнгэлэлтэнүүд саашадаа улам хүгжөөгдэхэ байна. Эдэ фонднуудай мүнгэ зөөри энхэ элүүрые сахин хамгаалгада, үхибүүдые хүмүүжүүлгэдэ, эрдэм гэгээрэлдэ, социальна хангалгада, соёлые хүгжөөлгэдэ, мүн хүн зоной бусад хэрэглэмжэдэ зорюулагдаха. Түлбэригүйгөөр хангахынгаа хажуугаар ажалшадай улам ургажа байһан эрилтэ болон хүсэлые хараада абан, янза бүриин, ашаг үрэ үгэсэтэй түлбэритэй хангалгын гурим байгуулхаар хараалагдана. Иимэ хэмжээнүүд хараалагдаа гэбэл:

хангалгын шанар һайжаруулха, хангалгын болбосорол дээшэлүүлхэ, түрүү арга дүршэл нэбтэрүүлхэ, хангалгын шэнэ зүйлнүүдые эмхидхэхэ;

томо болон бага городуудай хүн зониие хангалгын хэмжээн доторой илгаае усадхаха, худөө нютагуудта хангалгын албанай хүгжэлтые улам хурдадхаха;

хангалгын предприяти болон эмхи зургаануудые зүбөөр хубаарилан байгуулха, тэдэниие хүнүүдэй ажалладаг, һурадаг, ажаһуудаг газарнуудта дүтэ болгохо, тиимэ предприяти болон эмхи зургаануудай худэлмэриие хүн зондо таарамжатай сагта худэлгэхэ хэрэгые хангаха;

хангалгын гол зүйлнүүд хадаа эрхэтэн бүхэнэй, илангаяа обществын зүгһөө онсо анхарагдаха, туһаламжада хүртэхэ (сэрэгэй болон ажалай инвалидууд, үндэр наһатан, олон үхибүүдтэй бүлэнэр болон бусад), хүн зоной эрилтын хэмжээндэ таарама байха;

хүн зониие түлбэригүйгөөр хангалгын гол зүйлнүүдэй арга боломжонуудые шэнжэлхэ, шэнээр байгуулха хэрэгые нарижуулха.

Хүн зониие хангалгада сэхэ хабаатай арадай ажахын һалбаринуудай хүгжэлтые хурдадхаха; хахаар тодорхойлогдоо. Хангалгын хэрэгтэ ямаршье гол ажал ябуулгатай байгаашье һаань, бүхы министерствэнүүдэй болон албан зургаануудай предприятинуудые, эмхи зургаануудые хабаадуулха.

1986—2000 онуудай туршада хүн зондо олгогдодог түлөөһэтэ хангалгын хэмжээе 2,1—2,3 дахин, тэрэ тоодо тусэбтэ арбан хоёрдохи табан жэлдэ 1,3—1,4 дахин ехэ болгохо.

Ажаһуудалай хэрэглэмжые хангалга. Ажаһуудал хангалгые хүгжөөлгэ хадаа хүн зоной хэрэглэмжые элдэб түхэлэй зүйлнүүдээр гүйсэд хангаха, гэр доторой ажалай гаргашые бага болгохо, тэрэниие хүнгэдхэхэ, совет хүнүүдэй сүлөөтэй сагые арьбадхаха гэһэн удхатай. Ажаһуудалай хэрэглэмжые хангалгын хэмжээн 1990 ондо 40 процентһээ бага бэшээр, 2000 ондо 2,4—2,5 дахин ехэ болохо.

1990 он болотор радиоэлектронно аппаратура, гэр байдалай машина болон приборнуудые бусад хэрэгсэлнүүдые заһабарилха, техническэ туһаламжын талаар хангалгаар хүн зоной хэрэглэмжые гүйсэд бэелүүлдэг болохоор хараалагдаба. Гэр доторхи техникые түргэн шууд, абонементээр хангалгые эдэбхитэйгээр нэбтэрүүлхэ, урдань заһабарилагдаһан аад, эбдэрһэн приборнуудые һэлгэхэ. Хубсаһа угаалга, химическэ аргаар сэбэрлэлгэ, бани, фотоателье болон прокадай ателье, тэрэшэлэн гэр соохие сэбэр, зохид болгохо албан хүрдан түргэнөөр хүгжөөгдэхэ байна.

Прокадай ателье хангалгые үргэдхэхэ, тэдэниие микрорайонуудта, хамтын байрануудта, хүнүүдэй олоороо амардаг газарнуудта, томо предприятинуудта заатагүй байгуулха. «Өөрөө бүтээ», «Уран гарта» гэһэн тусхай пунктнуудые, тэрэшэлэн спортивна, саад болон огородой хэрэгсэлнүүдые, зунай гэрнүүдые болон нүүдэл дачануудые, прокадай пунктнуудые олошоруулха. Транспортна томо узелнүүдта бии байгаа ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангалгын предприятинуудые үргэдхэхэ, мүн шэнэ предприятинуудые олоор бариха.

(Эхин. Үргэлжэлынь 2-дохи, 3-дахи нюурнуудта).

1986-2000 ОНУУДТА АРАДАЙ ХЭРЭГЛЭМЖЫН ЭД БАРАА ҮЙЛЭДБЭРИЛГ БОЛОН ХАНГАЛГЫН ҺАЛБАРИНУУДЫЕ ХҮГЖӨӨЛГЫН КОМПЛЕКСНО ПРОГРАММА

(Үргэлжэлэл. Эхимнинь 1-дэхи нюурта).

Фотодо дуратайшуулей фотокиноматериалнуудые бэлэн болгохо түбүүдэй барилгые, тэдэнние ашаглалгые түргэдхэхэ. Тэдэл нимэ захилнуудай ехэнхи хубинь суглуулагдахе ёнотой.

Хүн зоной захилаар хэгдэхэ гэр байрын болон бусад барилгануудые заһабарилха болон шэнээр бодхоохо захилнуудай хэмжээн 1990 ондо 3 дахин ехэ болохо зэргэтэй. Квартирын дотор талын тоёолые һайжаруулха, эльдэб мебель тааруулан түхеэрхэ, худеегэй хүн зоние, саад үргуулагшадай нэгэдэлнүүдые барилгын талаар хангалгые үргэдхэхэ, хэмжээень ехэ болгохо хэрэгтэ онсо анхарал хандуулагдаха.

Техническэ талаар хангалгын станцинууд нилээд үргэдхэгдэхэ. Түсэбтэ арбан хоёрдохи табан жэлэй эсэс багта хүн зоной автосервисээр хангагдаха эрилтые гол түлэя дүүргэжэ шададаг болохо. Автозаправочна станцинуудай дэргэдэ автомобильнуудые техническэ талаар хангалгын, жэмэ-бэжо заһабарилга хэхэ, угааха пунктнууд бии болгогдохо юм. Кооперативна гаражнуудта, гаваа машина байлгадаг газарнуудта үзүүлэгдэдэг хангалга улам хүгжөөгдэхэ. Нүүдэл мастерскойнууд нимэ хангалгада улам үргэнөөр хэрэглэгдэхэ. Хүнгэн автомобильнуудай запасной частьнуудые гаргалга хадаа техническэ хангалгын предприятинуудай болон эрхэтэдэй транспортна зүйлнүүдые заһабарилгын хэрэглэмжые 1990 он хүртэр гүйсэд хангажа шадаха болоно.

Пассажирска транспортын талаар хангалга. Бүхы янзын транспортын хүдэлмэрние саашадань хүгжөөлэнэй, һайжаруулһанай ашаар хүн зоние зөөлгые гүйсэд хангахаар хараалагдана. Шэнэ районуудые ашаглалгатай, хүн зоной һуралсалтай, амаралтатай, аяншалгатай, мүн аятай зохидоор зөөхэ талаар улам үргажа байгаа эрилтэнүүдые, мүн пассажирнуудай харгы замдаа гаргашалдаг саг хороохые хараадаа абаха.

Город шадархи, мүн урда районуудые ороной Европодохи хубинин баруун-хойто ба түбэй районуудтай холбодог магистральнуудта, илангаа амаралтын һаһада түмэр замаар пассажирнуудые зөөлгэ эмхидхэлгые һайжаруулха. Фирменнэ поездуудай тоое олошоруулха.

Агаарай транспортаар пассажирнуудые зөөлгые хүрдэн тургэнөөр хүгжөөхэ. Хоорондоо буултануудгүй рейснүүдэй тоое олошоруулха, Мүн ороной промышленна районуудые, Сибирь болон Алас-Дурна зүгые гол курортнуудтай холбоһон сэхэ рейснүүд олошоруулагдаха юм. Хүн зоние зөөдэг самоледуудай парк шэнэлэгдэхэ. Пассажирнуудые олоор багтаадаг, аятай зохидоор зөөдэг агаарай шэнэ лайнернууд бүтэн гаргагдажа эхилхэ.

Далайн болон гол мүрэнэй транспортаар хүн зоние зөөлгын үүргэ дээшэлүүлхэ, уһан дорохи далитай болон агаараар дүүргэгдэһэн зүйлтэй, алмалта ехэтэй, хүрдэн тургэнөөр ябадаг суднануд, зоной амаран аяншалха шэглэлтэй суднануд олошоруулагдаха. Нэн түрүүн хойто болон зүүн районуудта шэнэ маршрутууд эмхидхэгдэхэ. Хүн зоной аяншалгын, амаралтын эрилтэнүүдые хангахын тула далайн болон гол мүрэнэй бүхы түхэлэй транспортын арга боломжонуудые гүйсэд дүүрэнээр хэрэглэхэ, Суднануудта болон далайн, гол мүрэнэй вокзалнуудта хүн зондо үзүүлэгдэдэг хангалгын зүйлнүүдые олошоруулха. Город шадар, город хоорондын, мүн худеөдэ ябадаг автобусой транспортые эдэбхитэйгээр хүгжөөхые хараалагдана. Электрическа транспортые түрүүшынь эзлжээндэ хүгжөөхэ, хүрдэн тургэнөөр ябадаг трамвай үргэнөөр нэбтэрүүлхэ Томо городуудта метрополитенүүдэй барилгые үргэлжэлүүлхэ.

Түхэреэн сүүдхын туршада худалдаг предприятинуудые хангахын, гостиница, түмэр замай, автомобильна, далайн болон гол мүрэнэй вокзалнуудай, аэропортнуудай хоорондо городской пассажирска транспортын ябахын тула һуниин маршрудуудай тоое олошоруулха. Городской бүхы түхэлэй транспорт ашаглалгые һайжаруулха, хүн зоной олоороо ябаха үедэ олон транспорт рейстэ гаргаха. Таксомоторно ажахые хүгжөөхэ, таксинуудай маршрутна линиинүүдые үргэдхэхэ.

Пассажирнуудые хангалгын шанарые дээшэлүүлхэ. Ашаглагдажа байгаа түмэр замай, далайн ба гол мүрэнэй, автоаэровокзалнуудые һэльбэн шэнэлхэ, шэнээр барихе. Аэропортнуудта, автомобильна, түмэр замай шухала станцинуудта, портын городуудта гостиница барилгые үргэдхэхэ, Билеттүүдые худалдадаг кассануудай худэлмэрние автомат оньһоор хангахын тула нэн түрүүн түмэр замай томо узелнуудта — Москвада, Ленинградта, Киевтэ, Куйбышевта, Свердловскдо, Харьковтэ, Минскдэ болон зарим томо городуудта тоолон тодорхойлолгын базова комплекснуудые байгуулха.

Хэлхеэ холбоогоор хангалга. Хүн зоние хэлхеэ холбоогоор хангалгые 1990 ондо 30—35 процент, 2000 ондо 2,7—3 дахин дээшэлүүлхэ. Телефонно хэлхеэ холбоогоор хангалгые хурдан түргэнөөр хүгжөөхэ. 2000 ондо гол түлэб городой хүн зоние квартирын телефоноор хангаха, худее нютагуудта телефонуудые табилгын хэм хэмжээе нилээд дээшэлүүлхэ. Ашаглалгада тушаагдаха телефонуудай 75 процент хүн зоной хэрэглэмжэдэ үгэхэ.

Предприятинуудта эмхи зургаануудта, колхозуудта, курортно районуудта, амаралтын зоноонуудта, вокзалнуудта болон хүн зоной олоор ябадаг газарнуудта телефон-автомадай сеть олошоруулха, хүнүүдэй хэрэглэмжэ гүйсэд хангаха. Город хоорондын бүхы янзын транспортаар ябадаг пассажирнуудые хэлхеэ холбоогоор хангалгые һайжаруулха.

Почтын болон телеграфна хэлхеэ холбооной хангалгын шанар дээшэлүүлхэ, шэнэ түхэлэй хангалгануудые эдэбхитэйгээр нэбтэрүүлхэ. Почто тараадаг оньһооруулагдамал хэрэгсэлнүүдые нэбтэрүүлгые түргэдхэхэ. Худее нютагай зоние почтоор хангалгые һайжаруулха. Посылка эльгээдэг хайрсагуудаар хүн зоние гүйсэд хангаха.

Стереофоническа радио-дамжуулгые үргэдхэхэ. Утаһаар дамжуулагдадаг гурбан программын системэ нэбтэрүүлгые гол түлэб дүүргэхэ. Ороной бүхы һуурин нютагуудта үнгэтэ телевидениин программа хараха арга олгохо, Нөгөн доро дамжуулагдадаг телевизионно программануудай тоое олошоруулха, шанарыень һайжаруулха.

Гэр байрын-коммунальна ажахын талаар хангалга. Байрын гэрнүүдые, хото городуудые, поселогуудые болон худеөгэй һуурин тосхонуудые болбосон түхэлтэй болгогын хэмжээе дээшэлүүлэхэ, гэр байрын фондые ашаглалгын болон коммунальна хангалгын шанар һайжаруулгада гэр байрын-коммунальна ажахын хүгжэлтые шэглүүлхэ. Гэр байрын-коммунальна ажахын хангалгын хэмжээе 1990 ондо 32—34 процент, 2000 ондо 2,2—2,4 дахин дээшэлүүлхэ.

Городууд болон городой түхэлтэй поселогой гэр байрын нийтэлэгдэмэл фондые нэгэ тээһээ дамжуулагдадаг уһаар, канализацияр, газай болон электрическэ плитануудаар 2000 он болотор гүйсэд дүүрэнээр хангаха, үмсын гэрнүүдтэй районуудые болбосон түхэлтэй болгогын хэмжээе нилээд дээшэлүүлхэ. Хүн зоной ажаһуудаг газарнуудай ариг сэбэрые һайжаруулха. Ажаһуудалай хаядаһа үлэгдэлнүүдые промышленна аргаар ашаглалгын хэмжээе дээшэлүүлхэ. Бии байгаа коммунальна хангалгые һайжаруулха ба шэнэ туһаламжануудые нэбтэрүүлхэ.

Гостиницануудай һууринуудай тоое 1990 ондо 30—35 процент, 2000 ондо 2,5 дахин олошоруулха. Гостиница болон хаһтын байрануудта хангалгые һайжаруулха, шэнэ түхэлэй хангалгануудые хэрэглэмжэдэ оруулха. Гэр байра андалдахе, үмсын гэрнүүдэй проект зохёохо талаар, мүн техническэ бүридхэлэй бюрогой хүн зондо туһаламжа үзүүлэгые хүгжөөхэ.

Соёлой эмхи зургаануудай хангалга. Совет хүн зоние үзэл сурталай, оюун бодолой, гоё һайханда дуратайгаар хүмүүжүүлгэдэ соёлой эмхи зургаануудай үүргые дээшэлүүлгэдэ, тэдэнэй үхаан сэдьхэлэй эрилтэнүүдые гүйсэд хангалгада, соёлой болбосоролой талаар шэнэ, түрүү онол аргануудые хүгжөөлгэдэ программа дотор онсо анхарал хандуулагдана.

Соёлой болон искусствын эмхи зургаануудые үргэдхэлгэ саашадаа түсэбэй ёһоор үргэлжэлүүлэгдэхэ. Худее нютагта байрын гэрнүүдые олоор барилга илангаяа үргэдхэгдэхэ юм. Гүрэнэй капитальна һомололгын ашаар жэл бүри 50-һаа үсөөн бэшэ кинотеатр ашаглалгада тушаагдаха. Зунай кинозалнуудай, кино-талмайнуудай тоо олошоруулагдаха, кино-түхеэрэлгэнүүдэй ашаг үрэ ба худэлмэриин шанар дээшэлүүлгдэхэ юм.

Соёлой шэглэлтэй объектнуудые, городской болон районно соёлой-спортивна комплекснуудые бариха. Зоной амаралтын сагые зүбөөр эмхидхэлгэдэ илангаяа худеөдэ клубай эмхи зургаануудай үүргые дээшэлүүлхэ. Тиихэдэ техническэ шэнэ хэрэгсэлнүүдые (видеомагнитофонуудые, телевизионно приставкануудые болон бусад хэрэгсэлиүүдые) үргэнөөр ашаглаха. Хүнэй эрилтэнүүдэй ёһоор клубуудта кружок болон һонирхол шуналай талаар курсануудай худэлмэри эбуулхые хараалха. Театральна искусствын бага түхэл шанжэнүүдые хэрэглэлгые үргэдхэхэ, тематическа, түсхайлагдамал паркнуудые, мүн аттракционой нүүдэл комплекснуудые байгуулха. Худеөгэйхидые соёлой талаар хангалгада нүүдэл онол аргануудые үргэнөөр хэрэглэхэ.

Соёлой болон амаралтын паркнуудай худэлмэрние саашадань һайжаруулха. Зарим городуудай соёлой болон амаралтын паркнуудай дэргэдэ туршалга-харалгын аттракционой комплекснуудые, зоной сүлөөтэй сагаа зохидоор үнгэргэхэдэ таарамжатай туршалгын түбүүдые байгуулха.

Аяншалга-экскурсиин талаар хангалга. Совет хүнүүдые патриотическа талаарнь хүмүүжүүлгэдэ, тэдэнэй элүүр эхые бэхижүүлгэдэ, соёлой хэмжээе дээшэлүүлгэдэ шухала үүргэ дүүргэдэг аяншалга-экскурсиин талаар хангалгые саашадань хүгжөөхэ зорилго табигдана. Аяншалга-экскурсиин талаар хангалгын хэмжээе 1990 ондо 48 процентээр, 2000 ондо 3 дахин дээшэлүүлхэ.

Туристско-экскурсионно албанай шанарые дээшэлүүлхэ, янза, түхэлыень үргэдхэхэ. Туристска эмхинуудтэ ажалшадые комплексноор — байха байра, эдеэ хоол, транспортна, экскурсионно болон бусад албан — хангалгые һайжаруулха. Түрэлхидэй үхибүүдтэйгээ, залуушуулай, автомобилиар аяншалха дуратайшуулай амархада, аяншалхада хэрэгтэй зохид эрхэ байдал байгуулха. Худалдаһаны сезонние һунаажа, зарим болохо ушарта бүхэли жэлэй туршада худалдаһажэ, туристска ажахынуудые аша үрэтэйгээр хэрэглэлгэ хангаха.

ВЦСПС-эй аяншалга болон экскурсиинуудай Центральна советэй систамэдэ 170 мянган хүнэй амарха туристска комплекснуудай, гостиницануудай, баазанууд болон кемпингнүүдэй, ВЛКСМ-эй ЦК-гай залуушуулай аяншалгын улаасхоорондын «Спутник» бюрогой 15,5 мянган хүнэй амарха залуушуулай түб, лагерь, гостиницануудай барилга хэхэ. Туристско-экскурсионно эмхинуудые туристска болон спортивна зэр зэмсэгүүдээр, велосипед, онгосо, автомобилиин прицепээр эрилтые дүүрэн хангаха, тэдэнние саг зуураа зээлеэр хэрэглэхэ албан үргэдхэхэ.

Түмэр замай поезднуудые, автобусуудые, далайн болон гол мүрэнэй суднануудые, коммунальна болон албан зургаануудай гостиницануудые, хаһтын байрануудые, ниитын эдеэ хоолой предприятинуудые, спортивна болон клубай барилгануудые аяншалгын албанда үргэнөөр хэрэглэдэг болохо. Аяншалгашадта нэмэлта хангалга үзүүлгэдэ элдэб министерствэ болон албан зургаануудай предприятинуудые эдэбхитэйгээр хабаадуулха.

Физическэ культура болон спортын эмхи зургаануудай хангалга. Физическэ культура болон спортын эмхи зургаануудай албанние хүгжөөхэ. Заншалта албанһаа (элүүр энхын ба юрэнхы физическэ бэлдхэлэй бүлэгүүд, конькигаар фигурна халтирагдага, уран һайханай гимнастикада, тамаралгада һургалга болон бусад) гадуур шэнэ янзын албан нэбтэрүүлхэ. Хүн зоной ажаһуудаг газарта элүүржүүлгын комплексууд болон физкультурно-элүүржүүлгын комбинадуудай тоо олошоруулха, хүн зоной дунда физическэ культурын хэшээлнүүдые үнгэргэлгые үргэдхэхэ. Ажалша коллектив бүхэнние өйрын жэлнүүдтэ спортивна юрын барилгануудтай болгохэ. Спортивна мунөө бии байһан барилгануудай ямаршье албан зургаанда хабаатай байгаа һаань, физическэ культурын хэшээлнүүдые, мүн концерт, наада харуулха хэмжээ эбуулганууде үнгэргэхэ талаар тэдэнние аша үрэтэйгээр хэрэглэдэгые хангаха.

Санаторно-курортно болон эдүүржүүлгын эмхи зургаануудай хангалга. Эдүүржүүлгын амаралта болон санаторно-курортно хангалгын талаар ажалшадай эрилтэнүүдые гүйсэд дүүрэнээр хангаха. Энэ янзын албанай хэмжээе 1990 ондо 25—30 процентээр, 2000 ондо 2,3—2,5 дахин дээшэлүүлхэ. Амаршадай хубиин эрилтэнүүдые хараада абаһан эдэб янзын нэмэлта албанние хүгжөөхэ. Санаторно-курортно эмхи зургаануд, пансионадуд, амаралтын байшан болон баазануудые олошоруулха, инженериэ түхеэрэлгэ болон бөсөн түхэлтэй болгохо эрилтын дээдэ хэмжээндэ харюусамаар гол түлэб томо томо барилгануудые хэхэ. Эдүүржүүлгын эмхи зургаануудай барилга, һэльбэн шэнэлэлгэ хэхдээ, түрэлхидэй үхибүүдтэйгээ амархаар үргажа байһан арилтэнүүдые хараадаа абаха.

Сибирьтэ, Алас-Дурнада, Грузиин ССР-тэ, Азербайджанай ССР-тэ, Дунда Азиин республикануудта, Казахай ССР-тэ, ороной эдэ районуудай аршаан булагтай үзэсхэлэн байгаалние хараада абан, санаторно-курортно болон эдүүржүүлгын эмхи зургаануудые хүгжөөлгые түргэдхэхэ.

Эмшэлэлгэ-һэргылэлгын ажахын тоосооной эмхи зургаануудай хангалга. Медицинскэ түлөөһэгүй хангалга али болохоор хүгжөөжэ, хүн зоной эрилтые хараада абан, эмшэлэлгэ-һэргылэлгын ажахын тоосооной эмхи зургаануудай эрилтэдэ хариусамаар гол түлэб томо томо барилгануудые хэхэ. Эдүүржүүлгын эмхи зургаануудай барилга, һэльбэн шэнэлэлгэ хэхдээ, түрэлхидэй үхибүүдтэйгээ амархаар үргажа байһан арилтэнүүдые хараадаа абаха.

Сибирьтэ, Алас-Дурнада, Грузиин ССР-тэ, Азербайджанай ССР-тэ, Дунда Азиин республикануудта, Казахай ССР-тэ, ороной эдэ районуудай аршаан булагтай үзэсхэлэн байгаалние хараада абан, санаторно-курортно болон эдүүржүүлгын эмхи зургаануудые хүгжөөлгые түргэдхэхэ.

Эмшэлэлгэ-һэргылэлгын ажахын тоосооной эмхи зургаануудай хангалга. Медицинскэ түлөөһэгүй хангалга али болохоор хүгжөөжэ, хүн зоной эрилтые хараада абан, эмшэлэлгэ-һэргылэлгын ажахын тоосооной эмхи зургаануудай эрилтэдэ хариусамаар гол түлэб томо томо барилгануудые хэхэ. Эдүүржүүлгын эмхи зургаануудай барилга, һэльбэн шэнэлэлгэ хэхдээ, түрэлхидэй үхибүүдтэйгээ амархаар үргажа байһан арилтэнүүдые хараадаа абаха.

Сибирьтэ, Алас-Дурнада, Грузиин ССР-тэ, Азербайджанай ССР-тэ, Дунда Азиин республикануудта, Казахай ССР-тэ, ороной эдэ районуудай аршаан булагтай үзэсхэлэн байгаалние хараада абан, санаторно-курортно болон эдүүржүүлгын эмхи зургаануудые хүгжөөлгые түргэдхэхэ.

Эмшэлэлгэ-һэргылэлгын ажахын тоосооной эмхи зургаануудай хангалга. Медицинскэ түлөөһэгүй хангалга али болохоор хүгжөөжэ, хүн зоной эрилтые хараада абан, эмшэлэлгэ-һэргылэлгын ажахын тоосооной эмхи зургаануудай эрилтэдэ хариусамаар гол түлэб томо томо барилгануудые хэхэ. Эдүүржүүлгын эмхи зургаануудай барилга, һэльбэн шэнэлэлгэ хэхдээ, түрэлхидэй үхибүүдтэйгээ амархаар үргажа байһан арилтэнүүдые хараадаа абаха.

Сибирьтэ, Алас-Дурнада, Грузиин ССР-тэ, Азербайджанай ССР-тэ, Дунда Азиин республикануудта, Казахай ССР-тэ, ороной эдэ районуудай аршаан булагтай үзэсхэлэн байгаалние хараада абан, санаторно-курортно болон эдүүржүүлгын эмхи зургаануудые хүгжөөлгые түргэдхэхэ.

V. Эрдэм-техникын дэбжэлтэ ба Арадай хэрэглэмжын эд бараа үйлэдбэрилгэ болон худалдалгын, мүн хангалгын һалбаринуудай материально-техническэ бааза хүгжөөлгэ

Эрдэм-техникын дэбжэлтые хүдэлдхэлгын үндэһөөр экономикые хурдан тургэнөөр хүгжөөхэ тухай партийн хараалһан зорилгонуудһаа үндэһэлэн, эд бараа үйлэдбэрилгэ болон худалдалгые, хангалгын албанние шанарай талаар саашадань хүгжөөлгые хангаха гэжэ Программа дотор хараалагдана. Эд бараа үйлэдбэрилхэ, худалдаха, хэрэглэмжэ хангаха талаар һалбари бүхэндэ эрдэмэй шэнжэлгэнүүдые саашадань үргэдхэхэ, хэмжээень дэдэшэлүүлхэ, тиихэдээ гол үндэһэн эрдэмэй шэнжэлгэнүүдэй дүнгүүдые ашаглаха.

Гол үндэһэн болон һалбаринуудай шэнжэлгэнүүдые хөөрөндень холбохо, эд бараа үйлэдбэрилгые, худалдалгые, хүн зоние хангалгын зарим зүйлнүүдые хүгжөөхэ талаар эрдэм-техникын гол шухала асуудалнуудаар эрдэмэй болон проектно-конструкторска бэдэрэлгэнүүдые нэгэдүүлхэ зорилготойгоор эрдэм-техникын зохихо комплексно программануудые зохёожо бэелүүлхэ.

Научна, конструкторска болон технологическа эмхи зургаануудай, промышленна предприятинуудай хүсэлэл ороллолгонуудые арадай хэрэглэмжын эд бараа үйлэдбэрилгын болон хангалгын албанай техническэ хэмжээе болон ашаг үрые дээшэлүүлхэ шухала асуудалнуудые шидхэлгэдэ элсүүлхэ.

Түрүү техникэ, үйлэдбэриин тааруу зохид модуль болон түхеэрэлгэнүүдые, ажал ба неесэнүүдые алмадаг технологи, шэнэ янзын түүхэй эд болон конструкционно материалнуудые зохёожо нэбтэрүүлгые хурдадхажа, технологическа худэлмэрние оньһооруулха ба автомадаар хангаха. Хэрэгсэл түхеэрэлгэнүүдэй техническэ хэмжээе дээшэлүүлхэ, эдэ һалбаринуудта эльгээгдэдэг холбон хабсаргаадаг зүйлнүүдэй, детальнууд болон узелнуудай шанарые, найдамтай байлгые һайжаруулха.

Эрдэм, техникын хүгжэлтэ дэбжэлтын туйлалтануудые нэбтэрүүлжэ, предприятинуд болон эмхи зургаануудые мүнөөнэй бүтээсэ өхэтэй хэрэгсэл түхеэрэлгэнүүдээр, машинануудаар, оньһонуудаар хангажа, бии байгаа ба шэнээр ашаглалгада оруулагдаһан техникэ ашаг үрэтэйгөөр хэрэглэжэ, эд бараа үйлэдбэрилдэг, мүн хангалгын һалбаринуудай материально-техническэ бааза саашадань бэхижүүлхэ талаар хэмжээнүүдые өгэлүүлхэ.

Хүнгэн промышленностьда эзэрэлгын ба бүд нэхэлгын автомадаар хангагданхай үйлэдбэри байгуулха талаар шэнжэлгэнүүдые үнгэргэхэ, тиихэ зуураа эзэлгын ба бүд нэхэлгын түхеэрэлгэнүүдые нарижуулан һайжаруулха, шэнэ түхеэрэлгэнүүдые зохёохо, робототехническэ хэрэгсэлнүүдые болон микропроцессорнэ техникэ хэрэглэхэ. Холисотой бүдүүдые үйлэдбэрилхэ, түрүү технологи, нэхэгдэдэггүй материалнуудые абаха физико-химическэ арганууде, нэхэмэл зүйлнүүд болон гутал үйлэдбэрилхэ үлөөдэлэгүй технологи, хубсаһа хунар ба гутал эсхэхэ автомат түхеэрэлгэнүүдые, тиимэ түхеэрэлгэнүүдые бүтээхэ программнэ хүтэлбэритэй бүтээсэ өхэтэй линиинүүдые байгуулгые хурдадхаха.

Хүнгэн промышленностьда зорюулан эзэлгын пневмомеханическа бүтээсэ өхэтэй машинануудые, мүн тэрэшэлэн залан хүтэлбэрилгын электронно түхеэрэлгэнүүдтэй бүд нэхэлгын челноггүй станокуудые бүтээдэг болохо. 2000 ондо ниитэ паркда энэ түхеэрэлгын үдэльнэ шэгнүүрние хоёр дахин ехэ болгохо. Автомадай туһаламжаар, үлөөдлэ багатай технологоёор хлопок, ноһо, лён, химическэ утаһа эзэлхэ, ажалай бүтээсые 2—2,5 дахин дээшэлүүлхэ түхеэрэлгэнүүдые үйлэдбэрилгые эмхидхэхэ.

Юумэ будадаг үйлэдбэридэ, нэхэгдэдэггүй материалнуудые, нэхэмэл зүйлнүүд болон хэмэл арһа үйлэдбэрилгэдэ, ноохо угаалгын, нэеы дараха, леной, улһанай, арһанай болон шаажанай болон фаянсын промышленностьда хэрэглэгдэхэ түрүү хэрэгсэл түхеэрэлгэнүүдые зохёожо бүтээлгые хурдадхаха. Гуталай болон арһан галантерейн материалнуудые эсхэхэ түхеэрэлгэнүүдые, мүн тэрэшэлэн гутал оёлгодо олон хүдэлмэри хэдэг ба автоматшуу линиинүүдые бүтээхэ.

Конструкционно шэнэ материалнууд болон техникэ хэрэглэжэ, соёлой-ажаһуудалай болон ажахын хэрэглэмжын эрхим шанартай эд бараа бүтээлгэдэ научно ба конструкторска шэнжэлгэнүүдые үнгэргэлгэ шэглүүлэгдэнхэй. Шэнэ түхэлэй телевизорнуудые, радиоприемникуудые, видеомагнитофонууд болон ажаһуудалай радиоэлектронно бусад аппаратура зохёон байгуулха зорилго табигдана. Шэнэ зүйлнүүд болон арганууде хэрэглэжэ, фото зураг бүүлгаха аппаратуудые зохёохо, бүтээхэ.

Арадай хэрэглэмжын эд бараа үйлэдбэрилдэг һалбаринуудта эрдэм-техникын дэбжэлтын туйлалтануудые нэбтэрүүлхын, тэдэнние бүтээлгые ехэдхэхэн ба шанарыень һайжаруулхын тулада түүхэй эдэй базые саашадань хүгжөөхэ, һалбаринуудые хэрэгтэй неесэнүүдээр найдамтайгаар хангаха гэжэ хараалагдана.

Хлопок болон торгоной сырец үйлэдбэрилгые дээшэлүүлхэ, шанарыень горитойгоор һайжаруулха, үндэр баянургаса үгэдэг эрхим шанартай лёной сортнуудые үйлэдбэрилгые үргэдхэхэ, ноохоной голодоһо хороохо, арһа ба дэгэл оёхо арһа элдэлгые һайжаруулха талаар хэмжээнүүд бэелүүлэгдэхэ болоно.

Эрхим шанартай зүйлнүүдые бүтээхэдэ хэрэгтэй мүнөөнэй янзын химическэ түүхэй эд болон материалнуудые хурдан тургэнөөр хүгжөөхэ гэжэ хараалагдана. Химическэ утаһа болон ниидхэ үйлэдбэрилгэ эмхидхэгдэхэ, шэнэ будагууд болон препарадуудые үйлэдбэрилгэ үргэдхэгдэхэ.

Худалдаа наймаанай материальна баазын техникэ хурдан тургэнөөр һэльбэн шэнэлэгдэхэ. Хүшэр хүндэ худэлмэрние оньһооруулһанаи, автомадаар хангаһанай, эд бараа зөөхэ технологическа түхеэрэлгэнүүдые нарижуулһанай, складай байрануудые ашаг тайгаар хэрэглэһэнэй, тэдэнние стеллажнууд хоорондын штабеллернуудаар, контейнернүүдээр, поддон болон хэрэгтэй бусад хэрэгсэл түхеэрэлгэнүүдээр хангаһанай ашаар рознично болон оптово худалдаа наймаанай предприятинуудай худэлмэриин ашаг үрэ дээшэлхэ.

Эд бараанай шанарые һайн байлгаха, тэдэнэй гээлтэ хоролые бага болгохо, худалдаа наймаанай болбосоролые дээшэлүүлхэ, худалдан абагшадай сагые алмаха, ажалай гаргашые хороохо зорилгоор промышленна гуримаар эд бараа багсалха ба амһарталха хэмжээнүүдые, эдеэ хоолой бэшэ хэрэгсэлнүүдые багсалха амһарта болон материалнуудые үйлэдбэрилгые дээшэлүүлхэ талаар хэмжээнүүд тодорхойлогдоо.

Тэдэнние үйлэдбэрилгын юрэнхы ургалтатай сасуулхада, бага багаар шэгнэжэ багсалһан товар гаргалга булгоу түргэнөөр хүгжөөгдэхэ. Багсаалгын шанар, найдамтай байлга, шэмэглэлгэ һайжарха. Юумэ шэгнэжэ багсалха хэрэгтэй техникэ үйлэдбэрилгэдэхөөр хараалаагдана.

Хангалгын һалбаринуудые эршэмтэй түргэнөөр хүгжөөлгэдэ, хүн зоние хангалгын шанарые һайжаруулгада, түхэл янзануудые болон эрхэ байдалые нарижуулан һайжаруулгада, эдэ һалбаринуудтахи худэлмэрние оньһооруулгада ба автомадаар хангалгада, материальна болон ажалай неесэнүүдые алмалгада шэглүүлэгдэнэн научно шэнжэлгэнүүд үнгэргэгдэхөөр хараалагдана.

Хүн зоной ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангадаг предприятинуудта хангалгын шанарые дээшэлүүлхэ тусхай машинануудые зохёон бүтээхэзэр хараалагдана. Бага хэмжээтэй, тааруу зохид хэрэгсэл түхеэрэлгэнүүд олоор бүтээгдэхэ. Машинануудые, хэрэгсэлнүүдые, эзэр эзмсэгүүдые, диагностикын хэрэгсэлнүүд болон техническэ багжа эзмсэгүүдые үйлэдбэрилгэ үргэдхэгдэхэ. Эдэ предприятинуудые эрхим шанартай түүхэй эд болон материалнуудаар, хэрэгтэй химикатуудаар хангалга һайжарха.

Городской пассажирска транспортын зөөлгэ-ашаглалгын бааза саашадаа хүгжөөгдэхэ. Харгыгаар транспортын ябалгые залан хүтэлбэрилхэ автомат түхеэрэлгэнүүд, мүн тэрэшэлэн городской бүхы янзын пассажирска транспортын хүдэлмэрние залан хүтэлбэрилхэ диспетчерскэ нэбтэрүүлгэдэхэ.

Соёлой хэрэглэмжын объектнүүдтэ, городской болон районно соёлой-спортивна комплекснүүдтэ хэрэгтэй хэрэгсэл түхеэрэлгэнүүдые зохёон байгуулгада, паркын аттракционууд болон неаданай автомадуудые үйлэдбэрилгые дээшэлүүлгэдэ, аяншалгын-экскурсионно, санаторно-курортно болон эдүүржүүлгын эмхи зургаануудай материально-техническэ бааза саашадань бэхижүүлгэдэ шухала анхарал хандуулагдана.

Арадай хэрэглэмжын эд бараа үйлэдбэрилгые ба худалдалгые, хангалгын һалбаринуудые хүгжөөхэ талаар программаар тодорхойлогдоһон даабаринуудые бэелүүлгэдэ хэрэгтэй капитальна һомололто болон материальна неесэнүүдые хубаарилга экономическа болон социальна хүгжөлтын түсэбүүд дотор хараалагдаха. Техникэ һэльбэн шэнэлэлгэдэ ба предприятинуудые шэнэдхэн заһалгада, һалбаринуудай хоорондохи тааралдаагүй байдалые усадхалгада, худэлжэ байгаа машина техникые хэрэгсэлгые һайжаруулгада, ажалай бүтээсые дээшэлүүлгэдэ һомологдоһон мүнгэн зөөрнэн түрүүн шэглүүлэгдэхэ.

Хүнгэн промышленностьда пумаажан ба холисотой бүдүүдые, өёмол зүйлнүүдые, нэхэгдэггүй материалнуудые, арһанай болон гуталай промышленностиин зүйлнүүдые бүтээн гаргадаг предприятинуудые үргэдхэлгэдэ онсо анхарал хандуулагдаха. Зохихо предприятинуудые ашаглалгада оруулха талаар тодорхой даабаринууд тодорхойлогдоо.

Нютагай промышленностьда үйлэдбэриин техническэ хэмжээе болон болбосоролые дээшэлүүлхэ, гар ажалые горитойгоор хороохо, эд бараа үйлэдбэрилдэг предприятинуудые үргэдхэхэ, эрилтэ хэрэглэмжэнүүдэй хубилалтануудтай зохилдуулан, үйлэдбэриие саг болзортонь шэнэдхэн тебихын тула эрхэ мэтэ нухэсэлнүүдые байгуулха гэжэ хараалагдана.

Соёлой-ажаһуудалай болон ажахын хэрэглэмжын техническэ орёо нарин эд бараа, үйлэдбэрилгэдэ промышленностиин «А» бүлэгэй һалбаринуудай научно-техническэ хүсые, технологи[illegible] дөөр хэрэглэл[illegible] приятинуудта [illegible] болон участогуу[illegible] ха зорилго тө[illegible]

VI. Арадай хэрэглэмжын эд [illegible] үйлэдбэрилдэг ба худалдадаг, [illegible] үзүүлдэг һалбаринуудые худэлмэ[illegible] болон мэргэжэлтэдэй кадрну[illegible] хангалга

Арадай хэрэглэмжын эд бараа үйлэдбэрилжэ худалдадаг, хангамжа үзүүлдэг һалбаринуудай хэрэглэмжэнүүдые үргэн шэглэлэй худэлмэришэдэй болон мэргэжэлтэдэй түгэс бэлэдхэлтэй кадрнуудаар бүрин хүсэдөөр хангаха талаар хэмжээнүүд Программа соо тодорхойлогдонхой. Түсэбтэ арбан хоёрдохи табан жэлдэ хүнгэн ба нютагай промышленностиин, худалдаа наймаанай болон ниитын эдеэ хоолой, гэр байрын-коммунальна ажахын болон ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангалгын предприятинуудые болон эмхи зургаануудта зорюулагдан, техническэ мэргэжэлэй училищинуудта 2,1 миллион худэлмэришэн, сэхэ үйлэдбэри дээрэ 3,9 миллион худэлмэришэн бэлдэгдэхэ байна.

Худэлмэришэнэй кадрнуудые бэлдэхэ материально-техническэ бааза саашадаа хүгжөөн бэхижүүлэгдэхэ, техническэ мэргэжэлэй училищинуудай тоо олошорхо.

Худалдаа наймаанда болон хангалгын һалбаринуудта кадрнуудые бэлдэдэг техническэ училищинуудые юрэнхы эрдэмэй һургуулинуудые дүүргэһэн залуушуулаар бүридхэлгэдэ, мүн тэрэшэлэн эдэ һалбаринуудта хэрэгтэй мэргэжэлнүүдые шудалалгатай холбоотой һурагшадай ажалай һуралсалые ахалагша классуудта шангадаха хэрэгтэ арадай гэгээрэлэй органуудай үүргэ дээшэлхэ. Һурагшадые ажалай талаар хүмүүжүүлхын тулада һуралсалай материальна баазые байгуулгада ба бэхижүүлгэдэ промышленностиин, худалдаа наймаанай болон хангалгын һалбаринуудай предприятинууд үргэнөөр хабаадагдаг болохо.

Арадай хэрэглэмжын эд бараа үйлэдбэрилдэг һалбаринуудай хэрэглэмжэнүүдые дээдэ ба түсхай дунда эрдэмтэй түгэс бэлэдхэлтэй мэргэжэлтэдээр бүрин дүүрэнээр хангаха гэжэ хараалагдана. Дизайнернуудые, модельернүүдые, шэмэглэгшэ[illegible] болон хангалга[illegible] тэрэшэлэн гостиниц[illegible] гын болон экскурс[illegible] гын талаар хүн[illegible] тэ хэрэглэмжэнүүдэ[illegible] хэ мэргэжэлэй[illegible] анхарал шангада[illegible]

Худэлмэриэ[illegible] тоодо хүтэлбэрилгэшэдэй шэ[illegible] шэлүүлхэ, залан[illegible] гын, түсэблэлгэ[illegible] лэдбэри эмхидхэ[illegible] онол арганууде[illegible] никын хүгжэлтэ[illegible] «туйлалтануудые[illegible] шудалха гурим[illegible] һайжаруулха шу[illegible] солон тэмдэглэг[illegible]

Предприятинуу[illegible] нормонуудые хэ[illegible] үндэһөөр тодорхо[illegible] жэсэе дэдэшэлүүлхэ[illegible] лэгдэһэн шэнэ [illegible] үйлэдбэриин тө[illegible] раада абажа, [illegible] гые нарижуулан [

1986-2000 ОНУУДТА АРАДАЙ ХЭРЭГЛЭМЖЫН ЭД БАРААА ҮЙЛЭДБЭРИЛГЭ БОЛОН ХАНГАЛГЫН ҺАЛБАРИНУУДЫЕ ХҮГЖӨӨЛГЫН КОМПЛЕКСНО ПРОГРАММА

...ний-гуталай пред-...ь нөльбэн шэнэл-...ны талаарнь шэ-...нуулха хэрэгтэ, ...нууд болон нэ-... материалнууд...ые гаргаха хүсэнүү-...ого хэрэгтэ онсо ...гарулха.

Бүд гаргалга 9,4 ...рбэлжэн метртэ, ...,7 миллиард дүр-...ртэ, тэрэ тоодо ...нэхэмэл бэшэ ...ые тус тустань—...,944 миллион дүр-...ртэ хүргэхэ. 1990 ...лион паар, 2000 ...лион паар оймо-...ө гаргадаг бо-...шленностийн хүг-...ан хэм хэмжээе ...ө, ажаһуудалай ...ө машина бо-...дые, спортдо, ...ө хүргэрэлгэдэ, гэ-...ө хамһабаринн ...ө хүнгэдхэхэ эд ...ө гаргалгые бү-...ө болохо.

...ндуда, иланганаа ...ө тэрэшэлэн хүдөө ...ерриториально-...омплекснуудай ...ө байгаа райо-...ндаа наймаанай ...ө ялай эрилтэ хан-...ийн-коммуналь-...ө гаргалгые булюу ...ө хүргэхэ, шанары-...ө.

...Алас-Дурна зүг-...ө бэшэ зоно-...ө ба Азовско да-...ө санаторно-...ө эмшэлэлгын ...ндые, тэрэшэ-...ндые, республи-...ө районуудта амаа-...ө болон аянш-...ө эмхи зургаа-...ө гүйсэд хүгжөөхэ.

...ССР-тэ соёлой-...ө ба ажахын хэрэг-...ө шанартай эд ...ө булюу эр-...ө, энэ зо-...ө промышленно-...ө машина бүтээл-...ө ...ө арга ...ө бүри гүйсэд ...ө хүргэлэхэ. Пред-...ө нөльбэн шэнэл-...ө ...ө талаарнь ...ө ашаар ...ө гаргалгые бү-...ө болохо.

...ышленностьда ...ө ...ө ...ө

ВЛКСМ-эй ЦК-гай АГИТПОЕЗД — УЛААН-ҮДЭДЭ

В. И. РОЖДЕСТВЕНСКИЙ ХӨӨРЭНЭ

ВЛКСМ-эй ЦК-гай «Комсомольская правда» агитпоездын пропагандистскоуран һайханай бүлэгтэй ерэһэн Советскэ Союзай Герой, СССР-эй летчик-космонавт В. И. Рождественский авиационно заводто уржадэр хүрэбэ. Республикымнай томо энэ предприятитай тэрэ танилсахынгаа урда тээ Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуухэ дайнда унаһан авиазаводойхидой дурасхаалые мүнхэлһэн Алдар Солын хүшөөдэ баглаа сэсэгүүдые табяа. Цехүүд соогуур ябаад, заводой түүхын музей ороод. хүдэлмэришэд болон алба хаагшадтай уулзаһан байна.

— «Салют-7» — «Союз Т-13» гэжэ замбуулинай комплекс дээрэ космонавтнууд Владимир Джанибеков Виктор Савиных хоёрой хэһэн ехэ ажал нэн түрүүн тэмдэглэхэ байнаб. — гэжэ В. И. Рождественский хөөрэнэ. — Эдэнэр байгша оной июниин эхеэр замбуулин руу ниидээд, нэгэ һарын туршада ехэ хүндэ байдалда хүдэлжэ, зорилгоёо бэелүүлһэн байна. «Салют-7» станциин аккумуляторнуудай хүсэеэ алдажа һууһан тула тэрэниие зайһаа залан жолоодэхо, хүтэлбэрилхэ ямаршье аргагүй байгдаа. Тиимэһээ «амигүй» станцитай онгосоороо залгалдан холболгые тэдэнэр шадамараар бэелүүлээ. Энээн түхай телевизорээр хараганшье байхат. Дулаан хубсаһа, бээлэй, гутал абажа ошоһон тэдэнэр хүйтэн станци руу орожо. станциие элшэ хүсөөр хангадаг түхеэрэлгын аккумуляторнуудта химическэ аргаар нэн түрүүн хүсэ оруулаа. Станцида нэгэ бага «ами» оруулжа, хүнэй байхаар ульһатай болгоходонь, шэнжэлгын хүдэлмэри ябуулхаар эрхэ байдал тогтоһон байна. Тиигэхэдэнь Владимир Васютин, Георгий Гречко, Александр Волков гэгшэд «Союз Т-14» онгосоор нииндэжэ ошоо. Энэ нииндэлгын тусэбэй ёһоор, Савиных, Васютин, Волков гэгшэд гол экспедиции боложо үлэнхэй. Тиимэһээ нииндэлгэ түсэбэй ёһоор ябуулагдана.

Һүүлээрнь космонавт В. И. Рождественский олон асуудалнуудта харюусаа.

— Космонавтнуудые бэлдэлгын тубтэ уласхоорондын экипажнууд мүнөө бэлдэгдэнэ гээшэ гү?

— Бэлдэгдэнэ. Иигээд Сириин космонавт нииндэхэ ёһотой. Манай хүнүүдые бэлдэжэ. замбуулин руу нииндхүүлыт гэһэн мэдүүлгэнүүд олон гүрэнһөө оронхой. Анхан «Интеркосмос» гэһэн тусхай программаар хариин оронуудай олон космонавтнууд бэлдэгдэжэ, замбуулин руу гараһан байна. Мүнөө шэнэ тиимэ программа табигдаагүй.

— Оло дахин хэрэглэгдэхэ замбуулинай онгосо гү, али станци түхай ямар һанамжатайбта?

— Тиимэ онгосо, станци бүтээхын тула ехэ мүнгэн хэрэгтэй. Нүгөөдэ талаарнь гэхэдэ, техническэ арга боломжонуудынь хүсэд шэнжэлэгдээдүй. Жэшээлхэдэ, америкынхид «Спейс-Шаттл» гэжэ программаар хоёр хубиһаа бүридэһэн онгосо бүтээгээ. Газарай татасаһаа 100 километрэй зайда дээшэнь түрүүшынгээ хубиие түлхижэ гаргаад, хоёрдохинь газартаа бууха ёһотой юм. Энэньшье тэдэнэртэ таарамжагүйгөөр харагдаа. Манай эрдэмтэд энэ асуудалые шэнжэлжэ байнхай.

— Нарата системые, тэрэ тоодо һарые шэнжэлгэдэ космонавтика ямар арга боломжотойб?

— Замбуулинда ехэ бааза бүтээхэ, нииндэлгын болзорые һунаха түхай шэнжэлгэнүүд ябуулагдана. Эдэмнай мүнөөнэй шухала асуудалнууд юм. Хэрбээ Марсда нэгэ һара тухай шэнжэлгэ хэхэеэ ошохын тулада аяар хоёр жэл хэрэгтэй болоно. Ошохо. ерэхэ замдаа аяар нэгэ нэгэ жэл гаргаха баатай болоно ха юмбибди. Техникэеэ үшөө хүгжөөхэ хэрэгтэй. Юрэнхы дээрээ космонавтикын арга боломжонууд ехэ.

— Замбуулинһаа Газарые харахадатнай ямар байнаб?

— Мартагдашагүй. Космонавтнуудай отрядта ороһоорни хорёод жэл үнгэрбэ. Замбуулинай онгосоһоо хэгдэһэн дамжуулганууде, фото-зурагууде, мииншье зурагуудые харааб. Зүгөөр нюдөөрөө харахаа гэзэ ондоо. Алексей Леонов, Владимир Джанибеков бэрхэ уран зураашад. Тэдэнэр өөһэдынгөө зурагта үшөө хүсэд һайнаар Газарые харуулжа шаданагүй гэжэ хэлэхэ байнаб. Суута уран зурааша Рерихэй зурагуудта улаан үнгэ ямараар наададаг бэ, Газар тиимэрхүү үнгэтэй. Замбуулин руу нииндэнээрни 9 жэл болобо. Тиихэдэ хараһанаа хэзээдэшье мартахагүйб.

— Та замбуулин руу үшөө нииндэхэ дуратай гүт?

— Һанаан бии. Зүгөөр бэе хэр байхаб. Наһантаймнай эзргэ бэеын хүсэ шадал өөртэмнайшье мэдэгдэнгүй ошоно ха юм.

— Замбуулинда онгосоор нииндэжэ ябахадаа, спутнигуудые хараа һэн гүт?

— Нэгэтэ онгосьнгоо иллюминатор руу юрэл шагаахадам, нэгэ спутник 1 километр зайда хажуугаарнай үнгэршоо һэн.

Б. ДАМБАРИНЧИНОВ.

УРАН ЗОХЁОЛШО В. РАСПУТИНТАЙ УУЛЗАЛГА

Буряадай хэблэлэй байшангай конференц-зал соо һонирхолтой уулзалга һаяхан эмхидхэгдээ. Ороноймнай мэдээжэ уран зохёолшо, СССР-эй Гүрэнэй шангай лауреат Валентин Распутин республикын журналистнуудтай уулзажа, өөрынгөө зохёохы хүдэлмэри, номууд болон байгаалиие хамгаалгын гол шухала асуудалнууд тухай хөөрэжэ үгөө.

Сибириин баялигые зүбөөр ашаглаха, байгаалида тон гамтайгаар хандаха, экологическа гол асуудалнуудые нииндхэхэ шухала гэжэ тэрэ уулзалга дээрэ мэдүүлээ.

Бэлигтэй уран зохёолшо «Прощание с Матёрой», «Верх и вниз по течению», «Живи и помни», «Последний срок» болон бусад зохёолнууд соогоо Сибириин хүн зоной ажабайдалые, хүнүүдэй абари зангые, байгаалиин һайханиие үнэншэмэ хурсаар зураглаһан юм.

— Байгал далайе аршалан хамгаалха, ороной хойто зүгэй мүрэнүүдэй уһые сэбэр байлгаха асуудалые харьяата эмхи зургаан, хүн бүхэн гүйсэд дүүрэнээр бэелүүлхэ үүргэтэй. Түүхэтэ газарнуудые, хүшөөнүүдые хамгаалха, сүүдэйн хүнүүдтэ үлөөхэ, тэдэнэй хүмүүжүүлхы уялгые ойлгуулха ёһотойбди, — гэжэ В. Г. Распутин зүрхэ сэдьхэлээ хүдэлгэн хөөрөө.

Шэнэ зохёолнууд тухайгаа уран зохёолшо дэлгэрэнгыгээр хөөрэһэн байна. Тиихэдэ журналистнуудай олон тоото асуудалнуудта харюусажа, сугларагшадай һонирхол үүсхээ.

Мүнөө уран зохёолшо шэнэ ном соогоо Хяагта хотын түүхэ тухай хөөрэхэ хүсэлтэй.

Энэ уулзалгада республикымнай уран зохёолшод, журналистнууд хабаадаа.

Б. ДОРЖИЕВА.

Б. Н. НИМАЕ

Республиканска удха шанартай тусхайта пенсионер, ажалай болон партиин ветеран, 1931 онһоо КПСС-эй гэшүүн. Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуухэ дайнда хабаадагша Бадма Нимаевич Нимаев 78 хүрэжэ ябатараа удаан үбшэлһэнэй һүүлээр 1985 оной октябриин 8-да наһа бараба.

Б. Н. Нимаев 1907 ондо Забайкальска областиин Дээдэ-Удын уездын Баран-Харганайска волостиин Галтай нютагта түрэһэн юм. Буряадай АССР-эй Мухар-Шэбэрэй районой «Улаан-Галтайн» хүдөө ажахын коммунада ажалайнгаа намтарые хүдэлмэришөөр эхилһэн байгаа.

1930-34 онуудта Б. Н. Нимаев Буряадай АССР-эй Мухар-Шэбэрэй районой Зандин, һутай ба Сагаан-Шулуута нютагуудай сомоной Советэй түрүүлэгшээр хүдэлһэн, удаань партийна хүдэлмэридэ дэбжүүлэгдэһэн байгаа. 1934-37 онуудта КПСС-эй Мухар-Шэбэрэй райкомой инструкторраар, мал ажалай секторые даагшаар, 19[illegible] совет органуу[illegible] тай хүдэлмэрд[illegible] ондо Б. Н. Н[illegible] районой Чисе[illegible] ректорээр то[illegible] онһоо 1946 он[illegible] вет Армиин [illegible] һэн, милитарис[illegible] гүү дайнда [illegible] вет Армиин[illegible] һүүлээр хүдөө [illegible] лөө, Хорин р[illegible] МТС-эй директ[illegible] ондо Б. Н. Н[illegible] кын хүдөө аж[illegible] орлогшын т[illegible] лэгдэһэн, удаа[illegible] тадуудай Сэл[illegible] Советэй гүйцэ[illegible] лэгшээр хүдэлэ[illegible]

КПСС-эй ЦК-[illegible] (1953 он) Пл[illegible] Б. Н. Нимаев [illegible] эльгээгдэһэн [illegible] дэн жэлэй тур[illegible] районой В. И. [illegible] жэтэ колхозой [illegible] Эрхирэгэй сов[illegible] рээр хүдэлэ[illegible] АССР-эй III б[illegible] Верховно Сове[illegible] һунгагдаһан.

Республикын [illegible] үйлэдбэрийе х[illegible] Б. Н. Нимаев [illegible] лаа зорюулһан, [illegible] шадай дунда [illegible] ниинь байна.

Б. Н. Нима[illegible] януудынь «Х[illegible] дэг». Эсэгэ [illegible] гын дайнай [illegible] нуудаар, олон [illegible] тэмдэглэгдэнэ[illegible] «50 жэл КПСС-[illegible] һэн КПСС-эй [illegible] тэрээндэ барю[illegible]

Коммунист, [illegible] дайнай ветер[illegible] нүхэр Бадма [illegible] ев тухай дурс[illegible] мэдэхэ, тэрээ[illegible] дэлһэн хүнүүд[illegible] хэлдэ үлэхэ.

А. М. Беляков, А. А. Бадиев, В. Б. Сам[illegible] башеев, Н. Н. Найданов, Б. Н. Никол[illegible] дунов, И. С. Медведев, Н. М. Кирдеев, А. [illegible] И. А. Игнатьев, Ж. В. Ванкеев, Л. Ц. Ц[illegible]

ЗАНШАЛТА, 50-дахи

«Праада Бурятии» газетын шанда хүртэхын түлөө эстафетэ дамжуулгатай табидахи урилдаан Совет Конституциин үдэр үнгэргэгдэбэ.

Газаа бүрхэгшье һаа, һэбшээ һалхигүй, аалин нам байгаа. Республикымнай нисклэл хотын Соведүүдэй талмай һолонгын үнгэ буляалдаһан спортын тугуудаар шэмэглэгдэжэ, оршон байдалые бүри һүр жабхалантай, һайндэрэй шэнжэтэй болгоһон байха юм. Хүн зон олон. 1934 оной сентябриин 24-һөө түүхэеэ эхилһэн энэ жэлэй ойн баярай заншалта урилдаанда 134 командын 2500 шахуу хүн хабаадаба.

...Шаба набшын унажа байха үедэ үнгэргэгдэдэг энэ мүрысөөн спортын зунай хаһа сагые хаажа, ёһотойл алтан намарай урилдаан болодог гээшэ. Харин тиихэдэ манай «Буряад үнэн» газетын шанда хүртэхын түлөө эстафетэ дамжуулгатай урилдаан спортын зунай хаһа сагые нээдэг заншалтай юм. Гадна «Буряадай залуушуул» газетын шанда хүртэхын түлөө Улаан-Удэ — Тарбагатай — Улаан-Удэ гэһэн замаар 100 километрэй, Советскэ Союзай Геройнууд В. Б. Борсоевой. В. И. Истоминой болон Алдар Солын гурбан шатын орденто П. К. Радикальцевай шангуудта хүртэхын түлөө урилдаануд республика доторнай хүнгэн атлетикые үргэнөөр хүгжөөгөө. Октябриин эхиндэ Австралиин Канберрэ хотодо үнгэргэгдэһэн дэлхэйн Кубогта хүртэхын түлөө түгэсхэлэй нааданда Т. Позднякова Г. Темников хоёр хабаадажа, оронойнгоо суглуулагдамал командануудай хоёрдохи һуринуудые эзэлхэдэнь, хубитаяа оруулһан байна. Эндэ уласхоорондын классай спортын мастер Т. Позднякова 3000 метрэй урилдаанда хоёрдохи һуури эзэлбэ...

Заншалта урилдаае нээлгын парад дээрэ «Правда Бурятии» газетын редактор И. В. Казанцев үгэ хэлэхэдэ, спортсменүүдтэ амжалта туйлахыень хүсэбэ.

Эмхидхэлэй комитедэй түрүүлэгшэ, республикын Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо С. В. Ангапов үгэ абахадаа, иигэжэ мэдүүлээ:

— Энэ заншалта урилдаанай мүнөөдөр үнгэргэгдэжэ байнаниинь гүнзэгы удхатай, ехэ һүлдэтэй. Ушарынь юуб гэхэдэ, Совет Конституциин ашаар лэ бидэ энхэ тайбаһаар ажаһууха. ажаллаха, һураха, спорт эрхилхэ эрхэ олонхойбди. Манай залуушуул энхэ элүүр, соггой хүхюун, зол жаргалтай ябаха ёһотой. Физкультура болон спорт энээнэй эшэ үндэһэн болодог юм.

Удаань ажалай болон спортын ветеран И. Л. Альцман үгэ хэлэбэ. 50 гаран жэлэй урда тээ үнгэргэгдэһэн түрүүшын урилдаанда хабаадаа һэм. Тиихэдэ ороймоол 5 команда хабаадаа бэлэй. Харин мүнөө заншалта урилдаанай эршэ дэлисэ яаха аргагүйгөөр ургаа. Ажал спорт хоёрой жэгдэ дабшадаг байһые түрүүшын мүрысөөнүүд харуулһан юм. Би «Механ.лит» заводто (мүнөө «Электромашина») хүдэлхэдөө. түрүүшын стахановецуудай тоодо ороо һэм. Эгээл тиимэһээ иимэ олоной хабаадалгатай мүрысөөнүүд физкультура болон спортые үргэнөөр нэбтэрүүлхэ арга оггодог гээшэ гэжэ Исай Леонтьевич үгэеэ түгэсхэбэ.

Эгээл түрүүлэн найман жэлэй һургуулинуудай һурагшад старт абаба. 21 команда урилдаанда хабаадаа. Хэлэгүй үхибүүдэй һурадаг интернат һургуулиин һурагша Баяр Намжилов эгээл түрүүлэн фиништэ хүрэжэ ерээ. Тэдэнэр 8 минута 52 секунда саг харуулһан байна. Шэхэ хатуу үхибүүдэй һурадаг интернат һургуулиин суглуулагдамал команда тэдэнэрнээ 5 секундаар гэгдэбэ. 10-дахи һургуулиин түлөөлэгшэд гурбадахи шанда хүртөө.

Басагадай дундаһаа хэлэгүй үхибүүдэй һурадаг интернат һургуулиин команда мүн лэ шалгарба. 39-дэхи, 38-дахи һургуулинуудай урилдаашад удаадахи һууринуудые эзэлбэ.

Удаадахи шатада бусад бүлэгүүдэй командануудыг бултадаа урилдаһан байгаа. Урилдаанай харгы 18 шата болгожо хубаарилагдаа һэн. Командын гэшүүд хүнгэн атлетикээр, роликово конькигаар, сана-роллероор, велосипедээр урилдажа, хаба шадалаа туршаһан. хурдан сүлхэеэ үзэлсэһэн байха юм.

Урилдаанда хабаалаһан дунда һургуулинуудай 37 команда соohоо Буряадай АССР-эй габьлята багша Н. В. Никифоровагай һурган һоридог 65-дахи һургуулиин һурагшад һайн һорилго бэлэдхэлтэй байһанаа харуулаа. 9-дэхи классай һурагша Марина Донцова түрүүлэн фиништэ хүрэжэ ерэбэ. Санашад Сережа Плюснин. Лена Шахова, велосипедист Игорь Таров. хүнгэн атледүүд Андрей Бородин, Сэсэг Мункожапова, Таня Бурт болон бусад командынгаа амжалтада ехэ хубитаяа оруулба гэжэ багша, тренер Надежда Васильевна Никифорова хөөрэнэ.

37-дохи, 14-дэхи, 49-дэхи һургуулинуудай һурагшад удаадахи һууринуудта гараба.

Техническэ мэргэжэлэй училищинуудай дундаһаа 6-дахи СПТУ-гай басагад эрхимлээ. 8-дахи, 11-дэхи училищинуудай һурагшад шангай һууринуудые эзэлбэ. Энэ бүлэгтэ техническэ мэргэжэлэй 1-дэхи училищиин атледүүд илалта туйлаба. Урда урдын жэлнүүдтэ ходоодоо амжалта туйладаг байһан 2-дохи СПТУ-гай һурагшад энэ удаада хоёрдохи шанда хүртөө. Хүбүүд болон басагадай хамтаараа урилдаһан училищинуудай дундаһаа 24-дэхи СПТУ-гай команда түрүү һуури эзэлбэ.

Техникумүүдэй бүлэгтэ багшанарай 1-дэхи училищиин басагад, лесотехническэ техникумэй хүбүүд шалгарба. Харин хүбүүд болон басагадай хамтаараа урилдаһан бүлэгтэ Улаан-Удын түмэр замай техникумэй һурагшад түрүүлэн фиништэ ерэһэн байгаа.

Үйлэдбэриин коллективүүдэй дундаһаа гадар хубсаһа нэхэдэг фабрикын эхэнэрнүүдэй, Дотоодын хэрэгүүдэй министерствын галай аюул сараха таһагай эрэшүүлэй командануд илаба. Локомотивна депогой, «Электромашина» заводой командануд удаадахи һууринуудые эзэлээ. Эрэшүүл болон эхэнэрнүүдэй хамтаараа урилдаһан бүлэгтэ авиационно заводой СМУ-гай атледүүд түрүү һуурида гараба. Барилгашад—спортын мастер С. Шикуло, мастерта кандидадууд В. Полушин, С. Закиров, Л. Малофеева, С. Чаповской болон бусад энэ амжалтада хубитаяа оруулһан байха юм. Прибор бүтээлгын нэгэдэлэй, Гусиноозерскын ГРЭС-эй командануд удаадахи шангуудта хүртэбэ.

Дээдэ һургуулинуудай командануудай хоорондо илангаяа һонирхолтой. шанга тэмцэл болоо. Түрүүшээр багшанарай институтдай студентнэр урилдажа ябаба. Эндэ уласхоорондын классай спортын мастер А Костецкий, спортын мастернууд — велосипедист В. Хомяков, хүнгэн атлет Т. Панькова болон бусад ехэ хубитаяа оруулаа. Гэбэшье 15-дахи шатада технологическа институтдай студентка, санаар спортын мастер Юлия Зайцева бүхы арга хабаяа гаргажа, багшанарай институтдай студентка 1-дахи разрядтай Елена Молоковае хүсэжэ, командаяа урагшань гаргаба. Саашадаа ВСТИ-гэй студентнэр эршэеэ һуларуулангүй, илалта туйлаба — 27 минута 37 секунда. Багшанарай болон хүдөө ажахын институтдуудай студентнэр удаадахи һууринуудые эзэлһэн байна.

Илагшад «Правда Бурятии» газетын кубогуудаар, дипломуудаар. Хүндэлэлэй грамотануудаар шагнагдаа. Зүүн Сибириин технологическа институтдай, МВД-гэй галай аюул сараха таһагай, 65-дахи һургуулиин командануд КПСС-эй обкомой, республикын Министрнүүдэй Соведэй дамжуулгын кубогуудаар шагнагдаба.

Б-М. ЖИГЖИТОВ.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: илалта туйлаһан технологическа институтдай команда; түрүү һууринуудые эзэлһэн СПТУ-гай командануудай велосипедистнүүд.

Ц. ЦЫРЕНЖАПОВАЙ, Н. ЕФИМОВЭЙ фото.

ХҮРШЭНЭРЭЙ Һо

ТҮРЭЛХИИН БЭЛИГТЭЙ

Тэрэ хүн табяад жэлэй саада тээ Ононой эрьедэ ажаһуудаг байһан юм. Нютаг зониинь тэрэниие Гуяндай Галсан гэлсэдэг байгаа. Гуяндай гээшэнь тусгаар ондоо шадал шандааһатай гэһэн удхатай. Харин документынгээ ёһоор тэрэ Эрдынеев Галсан гэжэ нэрэтэй юм. Мүнөө тэрэ амиды мэндэ һуугаа һаа, тэбхэр зүү наһатай байха байгаа.

Түрэлхиин бэлигтэй энэ хүн оршон тойрон байгаа бүхы юумэ зурадаг һэн. Үбэлэйнгөө хубсаһа үмдэ[illegible] образые и[illegible] гадаг байгаа.

Ороо[illegible] рэ баяр баяс[illegible] мэһээнь хүнүү[illegible] тэ хүлеэдэг [illegible] раашын «Орш[illegible] томобиль», [illegible] зурагуудынь [illegible] дэлһэн шэнэ [illegible] шэ бэлэй.

Галсан Эрд[illegible] үндэлмэринь [illegible] ороноо шэнэ[illegible] табигданхай [illegible]

ЭДИР ИНСПЕКТОРН

Байгша оной эхиннһээ республикымнай харгы замууд дээрэ, хүсэд бэшэ мэдээгээр, 120 гаран үхибүүд гэмэлтэһэн байна.

«Харгы, транспорт, ябагашуул» гэһэн ойлгомжын байгаа сагта харгы дээрэ үхибүүдэй гэмэлтэлгэ тухай асуудал тон шухала асуудалнуудай нэгэн байһан зандаа гээшэ. Һуургуули, гүрэнэй автоинспекци, түрэлхид болон врачнуудай һергылэмжын хүдэлмэри һайнаар ябуулаашье һаань, харгы дээрэ хүүгэдэй гэмэлтэлгые доошолуулха тухай асуудалые тэдэнэй өөһэдэйнь хабаадалсалгагүйгөөр шиидхэхын аргагүй. Тиигэхын тулада харгы замууд дээрэхи журамай түлөө тэмсэлдэ үхибүүдэй эдэбхиие, хүсэл эрмэлзэлые бодомжотойгоор шэглүүлхэ шухала. Харгын эдир инспекторнүүдэй (ЮИД) отрядууд энэ хүдэлмэриин аша туһатай зүйлнүүдэй нэгэн мүн.

ЮИД-эй отрядууд ямаршье харгы зам дээрэ үхибүүдэй журамтай ябахые хинаха, эхин классуудай болон һургуулиин наһа гүйсөөгүйшүүлэй дунда харгын дүрим тухай хөөрэлдөөнүүдые эмхидхэхэ, эдир велосипедистнүүдэй мурысөөнүүдые, эдир ябагашуулай конкурснуудые үнгэргэхэ уялгатай юм. СССР-эй Гэгээрэлэй, Дотоодын хэрэгүүдэй министерствэнүүдэй болон ВЛКСМ-эй ЦК-гай 1985 оной мартын 11-дэ суг баталһан Дүримэй ёһоор ЮИД-эй отрядуудай хүдэлмэри хүтэлбэрилэгдэдэг байна. Харгын дүримэй асуудалнуудаар ЮИД-эй отрядуудай эмхидхэхэ хэмжээ ябуулгануд һургуулиин ниитэ нэгэн түсэбөөр мүн лэ хараалагдаха ёһотой.

Харгын эдир инспекторнүүдэй хүдэлмэри хэдэн гол шэгдэлһээ бүридэдэг юм. Тэрэнэй хүдэлмэрииень эдэбхитэй, аша үрэтэй байлгахын тулада ЮИД-эй отрядые иимэрхүүгээр эмхидхэбэл, таараа байха гэжэ һанагдана. Хүдэлмэриин гол шэглэлнүүдые хараадаа абажа, лекторнүүдэй, агитационно болон патрульна бүлэгүүдые отрядуудта байгуулха шухала. Эхин класснуудта, хүүгэдэй саадуудта лекторнүүдэй бүлэгэйхидэй ойлгууламжын хүдэлмэри ябуулхадань, патрульна бүлэгэй гэшүүд һургуулиингаа микрорайондо һурагшадай Харгын дүрим сахилгые хинан шалгаха уялгатай болоно. ЮИД-эй отряд өөһэдын агитбригадатай байжа, харгы дээрэ үхибүүдэй сахиха дүримүүдтэй холбоотой уран һайханай наада харуулха аргатай. Концертын программань саг үргэлжэ шэнэлэгдэжэ байхадаа, наада табигшадһаа гадна хэрагшадташье һонин боложо үгэхэ ёһотой. Агитбригадануд шефтээ абаһан хүүгэдэй саадуудта концертнүүдые табиха. Харин зунай амаралтын үедэ пионерлагерьнуудта ошожо, нернүүдэй [illegible] дэлмэриин [illegible] хармаар. Ж[illegible] эдир инспекто[illegible] фор» кружо[illegible] нэрэмжэтэ Пи[illegible] шанда эмхи[illegible] жэлэй сентяб[illegible] кружогой [illegible] оройдоол нэг[illegible] кружогойхи[illegible] үрдеэ. Т. Н. [illegible] бэрилдэг [illegible] Харгын дүр[illegible] далаа. Һурагш[illegible] үдэрнүүдтэ [illegible] атрта, пионер[illegible] «Салют» [illegible] янзын конкур[illegible] хэхэһээ гадна [illegible] ЮИД-эй отряд[illegible] һэн байна.

Харгын эдир [illegible] дэй отрядуу[illegible] тын 2-дохи, [illegible] 46-дахи, 7-до[illegible] туулинуудта [illegible] ЮИД-эй отряд[illegible] гуулинуудта, [illegible] һургуулинуудта [illegible] найн байгаа. [illegible] бүүд һург[illegible] Харгын дүрим[illegible] ходоо, ганса[illegible] гадна нүхэд [illegible] ойлгуулжа [illegible] юм.

ЮИД-эйнгээ [illegible] гэлжэлүүлбэлэ[illegible]

Энэ талаар [illegible] оной, Улаан-Удэ [illegible] Постышевой [illegible]

Л. [illegible]

Бүр[illegible] ме[illegible] сагта [illegible] үүргы[illegible] хөөхы аж[illegible] эгшэлэлые [illegible] аргаа да[illegible] хамтын [illegible] харагша [illegible] театр үе [illegible] мүнө[illegible] сезоной [illegible] абижа, [illegible] хүрэмөөр [illegible]

МҮНГЭН МЕДАЛЯАР

ХҮНГЭН АТЛЕТИКЭ

Хүнгэн атлетикээр дэлхэйн Кубогта хүртэхын түлөө түгэсхэлэй мүрысөөн Австралиин Канберрэ хотодо боложо, табан түбиин болон ГДР-эй, СССР-эй, США-гай суглуулагдамал командануудай 340 шахуу атледүүд хабаадаа.

ГДР-эй эхэнэрнүүдэй, США-гай эрэшүүлэй командануудэ дэлхэйн Кубогта хүртэбэ. Манай суглуулагдамал командануд хоёрдохи һууринуудта гараа.

Манай республикын түлөөлэгшэд — уласхоорондын классай спортын мастер Татьяна Позднякова, спортын мастер Геннадий Темников гэгшэд энэ амжалтада хубитаяа оруулба. Т. Позднякова 3000 метрэй урилдаанда һүүлшын 200 метр хүрэтэр түрүүлжэ ябатараа, ГДР-эй хурдан сүлхэ спортсменка У. Брунс гэгшэдэ гартажа, мүнгэн медаляар шагнагдаба. Татьяна энэ зайе 9 минута 15,65 секунда соо гаталһан байгаа. Энэнь нютагаймнай спортсменкын эзэлжээтэ амжалта болоно.

«СПОРТЛОТОНУУДАЙ» ТИРАЖАЙ ДҮНГҮҮД

«Спортлотонуудай» сентябриин 29-дэ үнгэргэгдэһэн 39-дэхи тиражай дүнгүүдые Спортивна лотерейн главна управлени согсолбо.

«49-һөө 6-ень тааха спортлото: 756.666 билет ороо.

Зургаан номер хэншье таабагүй, табан номер (65 карточка) таагшад — 907 түхэриг, дүрбэн номер (1.886 карточка) тааһан хүнүүд — 36 түхэриг, гурбан номер (25.031 карточка) таагшад 4 түхэриг абаха байна.

«36-һаа 5-ыень тааха спортлото:» 5.601.292 билет ороо.

Табан номер (21 карточка) тааһан хүнүүд — 10.000 түхэриг, дүрбэн номер (2.603 карточка) таагшад — 214 түхэриг, гурбан номер (101.464 карточка) тааһан хүнүүд 9 түхэриг.

«Спортлотонуудай» 39-дэхи тиражай шүүбэринүүд октябриин 10-һаа ноябриин 10 болотор түлэгдэхэ.

(ТАСС).

«СПОРТЛОТОНУУДАЙ» ТИРАЖ

«Спортлотонуудай» октябриин 6-да үнгэргэгдэһэн 40-дэхи тираж:

«49-һөө 6-ень тааха»: 7 (классическа барилдаан). 15 (байдарка болон каноэгээр һэлюурдэлгэ), 18 (хүнгэн атлетикэ), 19 (санаар урилдалга), 35 (шайбатай хоккей), 42 (уһанай-санын спорт),

«36-һаа 5-ыень тааха»: 8 (велоспорт-трек), 9 (велосипедээр урилдаан), 10 (уһан дээрэ бүмбэгөөр наадалга), 27 (һур харбалга), 36 (авиаспорт).

(ТАСС).

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи, хоёрдохи хуудаһануудта. 1986 — 2000 онуудта арадай хэрэглэмжын эд бараа үйлэдбэрилгэ болон хангалгын һалбаринуудые хүгжөөлгын Комплексно программа.

Гурбадахи хуудаһанда. Дайнай түймэрһөө юртэмсэ дэлхэйгээ аршалая. «Манай политика—эб найрамдалай политика» — С. Чубригай корреспонденци. «Эхэ оронойнгоо хүсэ шадалые бэхижүүлхэ» — Э. Лосковагай корреспонденци. Хилын саанаһаа.

Дүрбэдэхи хуудаһанда. «Правда Бурятии» газетын шанда хүртэхын түлөө урилдаан. «50-дахи заншалта» — В. Бадмаевай статья. «Спорт — энэ баяр» — А. Субботиной, Л. Лабаровагай хэһэн хөөрэлдөөнүүд. Соносхолнууд, мэдээсэлнүүд.

САГАЙ УЛАРИЛ

Мүнөөдэр республика доторнай сэлмэжэ, бүрхэжэ байха. Саһатай бороо багаханаар орохо. Баруун-хойноһоо секундын 9—14 метр хүсэтэйгөөр һалхилха. Заримдаа һалхин секундын 20 метр хүрэтэр хүсэтэй байха. 3—8 градус дулаан байха.

СЭНХИР ЭКРАН

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 9.00 — «Время». 9.40 — Үглөөнэй гимнастика. 9.55 — «По следу властелина» — уран һайханай фильм. 11.20 — Мультфильмнүүд. 11.50 — «Смерть на вилле» — уран һайханай фильм. 12.50 — Шэнэ һонин. (12.55 хүрэтэр). 15.15 — Шэнэ һонин. 15.35— Баримтата фильм. 16.25 — КНДР-эй уран һайханай коллективүүдэй концерт. 16.55 — Түмэр замшанай мэргэжэл тухай. 17.25 —Концерт. 17.55 — «Хүхюун стартнууд». 18.40 — Арфануудай квартет наадаха. 19.00 — Олон түмэн ажалшадай ленинскэ университет.

Улаан-Удэ. 19.30 — «Уласхоорондын шэнжэлэл» (буряадаар).

Москва. 19.45 — «Мүнөөдэр — түби дэлхэй дээрэ».

Улаан-Удэ. 20.00 — «Байгал»—мэдээсэлэй программа.

Москва. 20.20 — Футболоор дэлхэйн чемпионадай шэлэн абалгын матч. Даниин ба Швейцариин суглуулагдамал командануд. 21.05 — «Ночная находка» — уран һайханай фильм. 22.00 — «Время». 22.35 — «Хэрээгы шанга байлдаанда илажа гараха». 23.15— «Песняры» ансамблиин концерт. 23.45 — «Мүнөөдэр — түби дэлхэй дээрэ».

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Москва. 9.00 — Үглөөнэй гимнастика. 9.15 — Баримтата фильм. 9.35, 10.40 — М. Ю. Лермочтов. «Песня про купца Калашникова». 10.00 — Баримтата фильм. 10.10, 13.05 — Испан хэлэн. 11.05 — Гадаадын уран зурагай искусство. 11.35— В. А. Жуковскиин зохёохы ажал ябуулга. 12.35 — «Эрдэм ухаан ба ажабайдал». 13.35— Баримтата фильм. 13.55 — Телеочерк. 14.40 — «Строгая мужская жизнь» — уран һайханай фильм.

Улаан-Удэ. 18.50 — «Алтан булаг» — телеальманах.

Москва. 19.30 — «Элүүр энхэ байха гээ һаа».

Улаан-Удэ. 19.45 — Соносхолнууд.

Москва. 20.0[illegible] фильмнүүд.

Улаан-Удэ. [illegible] бэшэгүүдээр.

Москва. 21.0[illegible] нойрсогты. Баг[illegible] Ритмическэ гим[illegible] — Баримтата с[illegible] «Время». 22.35 [illegible] лета» — уран [illegible] 23.45 — Хорео[illegible] ниатюра. 00.2[illegible] лоор Европын [illegible] кубок. Эрэшүүл[illegible] (Каунас) — «С[illegible] слава».

Реда[illegible]

Р. Б. П[illegible]

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД: ИНДЕКС 670000

УЛАН-УДЭ, ул. КАЛАНДАРИШВИЛИ, 23, редактор—2-50-96, приемная—2-54-54, зам. редактора—2-68-08, зам. редактора 2-62-62 отв. секретарь—2-50-52, секретариат—2-66-76, отделы: партийной жизни—2-34-05, пропаганды—2-56-23, промышленности и строительства—2-61-35, сельского хозяйства—2-6 4-36, 2-63-86, советского строительства и быта —2-69-58, культуры и школ —2-60-21, 2-57-63, информации—2-60-91, переводов—2-54-93, писем и селькоров—2-67-81, корректорская—2-33-61, выпускающие—2-35-95, отдел объявлений—2-65—54.

Республиканская типография Государственного комитета Бурятской АССР по делам издательств, полиграфии и книжной торговли г. Улан-Удэ ул. Ленина 1. Н-00602. Заказ № 234. Индекс 04[illegible]